

**ПРОГРАМ УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА
ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ГРАДА
ПОЖАРЕВЦА 2026–2028.**

Уводна реч градоначелника Града Пожареваца

Програм развоја унапређења положаја особа са инвалидитетом указује на потребу мултидисциплинарног приступа који се односи на особе са инвалидитетом као бројну, посебно осетљиву и маргинализовану групу грађана, а њен утицај је изразито комплексан и широк, имајући у виду да су потребе особа са инвалидитетом, посебна прилагођавања или неопходна подршка присутни готово у свим аспектима друштвеног живота, укључујући економију, здравље, запошљавање, социјалну политику, медије, информисање, културу, спорт, безбедност, образовање, саобраћај, инфраструктуру и остале области.

Град Пожаревац радиће на унапређењу положаја особа са инвалидитетом у циљу пуног уживања свих права и равноправног живота у заједници, кроз укључивање у све области друштвеног живота на једнакој основи уз пуно поштовање личног достојанства, независности, слободе избора и индивидуалности.

Уверен сам да ће по истеку овог документа и његовој имплементацији у нашем Граду значајно бити поправљена ситуација у области дискриминације на свим нивоима и то не кроз санкционисање негативних појава, већ кроз боље разумевање положаја особа са инвалидитетом.

Градоначелник

Саша Павловић, дипл.инж.електротехнике

1. УВОД

Програм унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2026-2028. представља документ којим се повезују конкретне мере и акције које треба предузети да би се на одговарајући начин одговорило на потребе и права особа са инвалидитетом на територији Града Пожаревца.

Програм унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2026-2028. је полазни, плански документ у овој области којим се дефинишу циљеви унапређења положаја особа са инвалидитеом у складу са Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. године, Акционим планом за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. године у периоду од 2025. до 2027. године као и осталим националним документима јавне политике који су посвећени унапређењу положаја и задовољењу потреба особа са инвалидитетом.

Процесу израде Програма унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2026-2028. године (у даљем тексту: Програм), претходио је процес анализе ефеката претходног документа и анализе оправданости и сврхovitости израде новог планског документа, односно процес израде ex-post и ex-ante анализе.

Из резултата спроведене ex-post анализе произилази да нису у потпуности реализовани сви утврђени приоритети, због чега ће уз постављање нових приоритета у циљу унапређења положаја особа са инвалидитетом, Програмом бити обухваћени и ти делимично остварени или неостварени приоритети из претходне документа – Локалног Акционог плана за унапређење положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2021-2025. У том смислу, ex-post анализа указује да, и даље, постоје дугорочне потребе особа са инвалидитетом које нису задовољене, као и да је потребан континуитет деловања како би се у потпуности реализовали циљеви и мере препознати у претходном локалном документу јавне политике.

Кроз анализу положаја особа са инвалидитетом на територији Града Пожаревца, која је спроведена у оквиру ex-ante анализе, може се констатовати да упркос постигнутим резултатима, као и предузетим активностима и иницијативама у току претходних година и даље постоје значајне неједнакости и евидентно неповољан положај особа са инвалидитетом у односу на остале грађане. Истовремено, усвајањем Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. године и остали национални прописи и њихова имплементација на документе и прописе којима се унапређује положај особа са инвалидитетом на територији Града Пожаревца, јасно се захтевају одређене суштинске промене како би се обезбедило пуноправно учешће и инклузија особа са инвалидитетом и уживање свих грађанских права на једнаком нивоу.

Особе са инвалидитетом су рањиви слој друштва коме је потребно посветити посебну пажњу да би равноправно са другим грађанима уживали своја основна људска права и живели нормално. Активна улога у иницирању и унапређењу постојећих и стварању нових услова за равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим областима живота заједнице, даје се особама са инвалидитетом и организацијама које заступају њихова права и интересе, у партнерству са институцијама локалне самоуправе и осталим заинтересованим странама. Када

су проблеми људи дефинисани они се најбрже и најпотпуније решавају тамо где и настају и где се свакодневно дешавају, а то је на локалном нивоу.

Програм развоја унапређења положаја особа са инвалидитетом (у даљем тексту Програм) у области инвалидности, као докуменат јавне политике, који усваја Скупштина, повезује конкретне мере и акције које треба предузети да би се на одговарајући начин одговорило на потребе и права особа са инвалидитетом у локалној заједници. Он се заснива на потребама особа са инвалидитетом (у даљем тексту ОСИ) и садржи начине најрационалнијег коришћења постојећих ресурса у циљу њихове пуне интеграције у локалну заједницу.

Кроз овај Програм идентификоване су потребе особа са инвалидитетом, постојећи ресурси, опис решења, мера и корака које треба предузети, временски рокови за реализацију дефинисаних активности, субјекти одговорни за спровођење мера и извори финансирања. Програм садржи мерљиве и реалне циљеве, методе за реализацију, временски оквир и расподелу одговорности.

Познато је и то да се ни најбољи ресурси не могу ефикасно искористити ако не постоји план за њихово наменско коришћење, контролу и евалуацију. Сврха израде Програма огледа се у потреби етапног и континуираног заједничког рада на стварању погодног окружења за целу заједницу. Општи Циљ укључивања области инвалидности у локалну политику је учешће локалне власти и представника заинтересованих група у уклањању постојећих препрека; превенцији стварања нових препрека и стварање окружења које подржава особе са инвалидитетом.

2. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТА И ПРАВНИ ОКВИР

Положај и права особа са инвалидитетом су регулисана кроз бројне законе и прописе у Републици Србији, али и међународна документа, која је Република Србија ратификовала. Такође, кроз више Планских документа који су донети у Републици Србији препознат је значај деловања у циљу унапређења положаја и задовољења потреба особа са инвалидитетом као посебно осетљиве категорије становника. У наредном тексту извршићемо приказ и анализу кључних одредби и утицаја међународних и националних правних аката који тангирају положај особа са инвалидитетом.

2.1. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У Републици Србији постоји велики број планских докумената на националном нивоу који су тренутно на снази и односе се на различите друштвене области. Свакако да доношење Стратегије унапређења особа са инвалидитетом, као комплексног акта који се односи на све сегменте живота особа са инвалидитетом и утиче на многе области живота, захтева познавање других планских докумената, пре свега како би се избегла колизија или преклапање са одређеним планским документима који регулишу развој других сектора и области друштвеног живота.

За процес планирања у области унапређења положаја особа са инвалидитетом, превасходно је потребно извршити анализу подударности и евентуалних колизија са планским документима која имају директан и непосредан утицај на живот особа са инвалидитетом као једне од кључних циљних група којима се обраћају. У том смислу су идентификоване Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022-2026. („Службени гласник РС”, број 12/22), Стратегија запошљавања у Републици Србији за период

од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС”, бр. 18/21 и 36/21 – исправка), Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године („Службени гласник РС”, број 84/19), Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године („Службени гласник РС”, број 61/18), Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 103/21) и Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године („Службени гласник РС”, број 63/21).

Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026.

У уводу Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите констатује се да иако је Република Србија формално одређена за успостављање процеса деинституционализације и у пракси су постигнути одређени резултати по питању корисничких група деце и младих, када је реч о особама са интелектуалним и менталним тешкоћама нису постигнути значајни резултати. Такође, наводи се да деинституционализацију треба разликовати од трансформације резиденцијалних установа, као процеса усмереног ка реформисању њиховог мандата, односно услуга које пружају. У том смислу, деинституционализација је шири појам чији је крајњи циљ успостављање система који пружа могућности, подржавајући особе са инвалидитетом у остваривању и одржавању оптималног нивоа самосталности и друштвеног учешћа, узимајући у обзир личне чиниоце, окружење и очекивања.¹⁰

У односу на број и капацитет установа смештаја и њихову попуњеност која говори о још увек наглашеном тренду смештаја у резиденцијалне установе у Стратегији је наведено следеће: „Према Уредби о мрежи установа социјалне заштите¹¹, у Републици Србији постоји 16 установа за смештај одраслих лица са телесним, интелектуалним и менталним тешкоћама.”

Прописани капацитет домског смештаја је 4.339 и није мењан од 2012. године. Попуњеност капацитета, сваког 31. децембра, из године у годину је висока у односу на тренд напуштања институционалног смештаја за особе са инвалидитетом и износи између 93% и 95%. У току 2018. године свега 3% корисника је изашло из установе, да би се вратили у биолошку или сродничку породицу, док је 1% самовољно напустио институцију.

У Стратегији деинституционализације кључни специфични циљеви и мере који се односе пре свега на особе са инвалидитетом су:

1) Успостављање нормативних и финансијских претпоставки за спровођење и одрживост процеса деинституционализације.

Кључна промена предвиђена овим циљем је измена Закона о социјалној заштити који је донет 2011. године, али до данас циљ није извршен, иако ће Стратегија у релативно кратком року истећи. Предвиђене су следеће мере:

1) Дефинисање и спровођење поступка вршења надзора над стручним радом пружалаца услуга социјалне заштите,

2) Редифинисање услове за остваривање права на домски смештај и ограничење максималног трајања домског смештаја за децу са инвалидитетом,

3) Дефинисање ближих услова и критеријума за оснивање и функционисање радних центара,

4) Потпуније дефинисање статуса предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом и положаја стручних радника у предузећима,

5) Подстицање запошљавања особа са инвалидитетом и других осетљивих група.

Иако су мере које је Стратегија предвидела кључне и суштински важне за унапређење положаја особа са инвалидитетом, степен реализације мера је низак, односно оно што је реализовано је доношење Закона о социјалном предузетништву и развој предузећа за професионалну рехабилитацију у смислу броја и одрживости рада предузећа. Међутим, није

дошло до суштинске промене која се односи на измену Закона о социјалној заштити, стварање услова за развој услуга у заједници и ограничавање трајања домског смештаја.

2) Територијално усклађен и одржив развој услуга у заједници

Јединице локалне самоуправе у својим плановима развоја услуга социјалне заштите у заједници у складу са Кровним планом трансформације министарства надлежног за послове социјалне заштите и реалним потребама становника за услугама треба да наведу финансијски план издвајања из буџета јединице локалне самоуправе за развој услуга у заједници.

У оквиру циља наведене су мере:

- 1) Успостављање планског и одрживог приступа у развоју услуга у заједници,
- 2) Повећање доступности услуга социјалне заштите у заједници,
- 3) Развој специјализованог, повременог и ургентног хранитељства за децу и породичног смештаја за одрасле,
- 4) Развијање становања уз подршку за различите корисничке групе у складу са процењеним потребама корисника.

У овом моменту, са аспекта положаја особа са инвалидитетом недовољно је повећана доступност услуга социјалне заштите у свим регионима на локалном нивоу, а нарочито услуга подршке самосталном животу и посебно услуге становања уз подршку која је у тренду пада броја пружалаца и корисника.

3) Трансформација установа социјалне заштите за смештај у пружаоце услуга у заједници

1) Предвиђене су следеће мере:

- 2) Успостављање система управљања процесом трансформације,
- 3) Израда планова трансформације,
- 4) Формирање центара за децу, младе и породицу.

Процес трансформације одређеног броја установа је започео, међутим и даље постоји велики тренд задржавања корисника у установама за одрасле због чега је потребно даље наставити овај процес који значајно утиче на права и квалитет живота особа са инвалидитетом у резиденцијалном смештају.

4) Оснаживање корисника за процесе деинституционализације и укључивање у заједницу кроз мере:

1) Индивидуализовано планирање у складу са функционалном ефикасношћу корисника и ресурсима на различитим нивоима,

2) Холистичка процена пословне способности особа лишених или делимично лишених пословне способности у складу са функционалном ефикасношћу корисника,

3) Стварање услова за економичније и ефикасније покретање поступка процене пословне способности.

Наведене мере нису остварене, јер није извршена измена Породичног закона, због чега је институт лишења пословне способности и даље фактор који на најдиректнији начин утиче на смањење укључености права и могућности особа са инвалидитетом. Број враћених права на пословну способност је незнатан, јер сам процес процене и ревизије у ванпарничном поступку је и даље врло рестриктиван и непромењен.

5) Оснаживање професионалаца за спровођење и заговарање процеса деинституционализације кроз мере:

- 1) Јачање професионалних капацитета запослених у систему социјалне заштите за спровођење поступка деинституционализације,
- 2) Испитивање ставова стручне и опште популације о правима особа са менталним инвалидитетом на живот у заједници,
- 3) Подизање свести опште и стручне јавности о значају спровођења процеса деинституционализације и остваривање права на живот у заједници за све грађане.

Деинституционализација је кроз различите активности и политике ресорног министарства у стручној јавности постала апсолутно прихваћен правац којим се делује и не доводи се у питање потреба за реформом резиденцијалних установа и обезбеђивањем система подршке у заједници. Међутим, недовољно је кампања које доприносе развоју свести у локалној заједници у односу на права особа са инвалидитетом на живот у заједници, односно живот ван институција.

Такође, важно је напоменути да иако је Стратегија деинституционализације у другој половини предвиђеног временског оквира на који је донета, још увек није израђен акциони план за њену имплементацију, што доводи у питање реализацију постављених циљева и мера у пракси.

У односу на имплементацију Стратегије деинституционализације (која је на половини периода реализације), закључак је да није дошло до суштинских промена у законској регулативи која регулише права особа са инвалидитетом пре свега у области социјалне и породичне заштите. Такође, ради постизања адекватне друштвене климе у широј јавности у циљу подршке процесу деинституционализације, потребно је да се интензивира деловање на реализацији овог процеса и да се инсистира на развоју услуга у локалној заједници нарочито услуга подршке самосталном животу, као и на развоју услуга у заједници које би имале за циљ пружање подршке породици и родитељима деце са сметњама у развоју и инвалидитетом. Иако су та питања дефинисана у Стратегији деинституционализације, сматрамо да је од велике важности да свој допринос у решавању истих пружи и нова стратегија унапређења особа са инвалидитетом, јер су то кључна системска питања без којих се не може унапредити положај особа са инвалидитетом и потребно је дати додатну подршку те побољшати приступ у решавању свих отворених питања и изазова.

-----
¹⁰ Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026, „Службени гласник РС”, број 12/22.

¹¹ Уредба о мрежи установа социјалне заштите, „Службени гласник РС”, бр. 16/12 и 12/13.

Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године

У више сегмената Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године (у даљем тексту: Стратегија запошљавања), особе са инвалидитетом су препознате као приоритетна циљна група. Позитиван ефекат таквог приступа видљив је у пракси кроз постојање различитих модалитета подршке у запошљавању особа са инвалидитетом и посебно дизајниране мере.

Особе са инвалидитетом препознате су и издвојене као једна од категорија теже запошљивих лица у Републици Србији, а такође је наведено да су суочене са дискриминацијом због ограниченог приступа уставним и законским правима. Као главни изазови, наведене су препреке при кретању и коришћењу јавног превоза, приступачност објеката, приступ услугама и информацијама, приступ запослењу и могућностима за разумно прилагођавање радног места, приступ квалитетном образовању и професионалној обуци.¹²

У оквиру другог посебног циља: Унапређен положај незапослених лица на тржишту рада, једна од мера односи се на побољшање положаја особа са инвалидитетом на тржишту рада. Овом стратегијом, као и акционим плановима за спровођење Стратегије запошљавања наведено је да приоритет за укључивање у „финансијске” мере активне политике запошљавања, између осталих теже запошљивих категорија, имају особе са инвалидитетом. Предвиђене су конкретне

мере које се односе на особе са инвалидитетом, попут субвенционисаног запошљавања које подразумева финансијски подстицај у једнократном износу послодавцу из приватног сектора за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих који се увећава за 20% уколико се запошљава особа са инвалидитетом или субвенција месечне зараде за запошљавање незапослене особе са инвалидитетом без радног искуства. Самозапошљавање подразумева подршку предузетништву која обухвата стручну помоћ и средства у виду једнократне субвенције незапосленом лицу за отпочињање сопственог посла, такође у увећаном износу субвенције уколико се ради о особи са инвалидитетом, а на располагању су и менторинг услуге у првој години пословања. Поред наведеног, особе са инвалидитетом имају приоритет и повољније услове за укључивање у поједине мере додатног образовања и обуке. Ово је од значаја имајући у виду неповољну образовну структуру незапослених особа са инвалидитетом, те их је потребно опремити потребним знањима и вештинама како би конкурентније иступали на тржишту рада.

У Стратегији запошљавања наглашено је да је важан предуслов за праћење и анализу запошљавања особа са инвалидитетом увођење, као обавезног, податка о статусу лица у пријави на обавезно социјално осигурање. На овај начин ће се по први пут успоставити база података о укупном броју запослених или радно ангажованих особа са инвалидитетом у Републици Србији у Централном регистру обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО).

Читајући Стратегију запошљавања и актуелне мере које спроводи Национална служба за запошљавање, може се констатовати да је у оквиру политике запошљавања препознат и изузетан значај дат особама са инвалидитетом, као категорији којој су потребне додатне мере подршке у остваривању права на рад. У пракси је евидентно смањење обухвата краткорочних мера запошљавања за особе са инвалидитетом, попут јавних радова, као опцијама које се односе на послове са дужим радним ангажовањем и могућношћу његовог наставка. Доминантна тешкоћа је привременост тих решења и даља тенденција послодаваца да не задржавају особе са инвалидитетом на раду након истека мера. Такође, изазов представљају недовољна средства у фонду за примену мера прилагођавања радног места и асистенције на раду, иако за тим постоји потреба и интересовање послодаваца.

Спровођење мера и активности професионалне рехабилитације особа са инвалидитетом у овим предузећима у циљу њиховог радног оспособљавања и радно социјалне интеграције, није реализовано значајним обухватом особа са инвалидитетом, а присутна је и смањена активност предузећа као носилаца послова професионалне рехабилитације те је потребно сагледати узроке и могуће аспекте за унапређење ове улоге предузећа и деловати ка развоју мера које би омогућиле и друге видове радне интеграције

особа са инвалидитетом, њиховим преласком из посебних облика запошљавања код другог послодавца. Поред тога, укључивањем у мере активне политике запошљавања које спроводи НСЗ, а које су временски ограничене, особе са инвалидитетом губе право на друге новчане субвенције из надлежности Министарства, конкретно право на новчану социјалну помоћ. Из тог разлога, изменом прописа требало би омогућити укључивање особа са инвалидитетом у мере активне политике запошљавања без губитка права на новчану социјалну помоћ, што би особама са инвалидитетом омогућило већи степен финансијске сигурности и економског оснаживања, за време док мера активне политике запошљавања траје.

-----
¹² Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС”, бр. 18/21 и 36/21 – исправка).

Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године

Програмом о заштити менталног здравља¹³ особе са инвалидитетом нису директно препознате као посебно угрожена циљна група у смислу ризика по одржање менталног здравља. Међутим, позната је чињеница из праксе да услед срединских фактора који настају као

последича хендикепа (суочавања са препрекама у окружењу које могу бити услед објективних околности или ставова средине) којој су особе са инвалидитетом изложене дугорочно и континуирано, постоји повећан ризик за развој менталних поремећаја и нарушености душевног благостања.

У Програму се наводи да лица с менталним поремећајима имају значајно вишу учесталост инвалидитета и морталитета; оболели од великог депресивног поремећаја или шизофреније имају 40–60% повећани ризик од превремене смрти у односу на општу популацију и то због непознатих и занемарених соматских проблема (онколошки, кардиоваскуларни, метаболички и др. поремећаји) и суицида. Ментални поремећаји често настају код лица са соматским поремећајима и обрнуто (нпр. постоје докази да депресивни поремећај представља предиспозицију за инфаркт миокарда и дијабет, а у исто време оба ова поремећаја повећавају вероватноћу за настанак депресије).¹⁴

Међутим, индикативно је да као фактор ризика у овом двосмерном каузалном односу није препознат инвалидитет као могући узрок повећаног ризика, који се најчешће манифестује соматским дугорочним тегобама.

У секцији 3.2.7. Програма, дефинишу се посебно вулнерабилне групе: деца, адолесценти, труднице, самохрани родитељи, старија лица, интерно расељена и избегла лица и други као групе које треба да имају посебан приоритет у планирању и организацији служби заштите менталног здравља. Особе са инвалидитетом и у овом сегменту нису препознате као по квантитету бројна групација са статистичким и реалним значајем у Републици Србији.

У Програму је препознато да постоји повећана преваленција понашајних, емоционалних или развојних сметњи код деце узраста 2–17 година (чак 113%), што је база из које постоји и ризик за настанак инвалидитета.

Анализом Програма о заштити менталног здравља у Републици Србији може се констатовати да постоје дефинисане мере и циљеви који ће директно допринети унапређењу менталног здравља становништва, те да особе са инвалидитетом у том контексту имају приступ тим услугама као и сви други грађани. Међутим, присутно је непознавање особа са инвалидитетом као посебне групације којој је потребна подршка у одржању менталног здравља као и посебни програми и додатне компетенције стручњака у овој области, који осим питања менталног здравља морају имати и знања о инвалидитету и специфичностима које носи живот са инвалидитетом, пре свега у циљу диференцијалне процене и разумевања етиологије могућих стања у области менталног здравља код особа са инвалидитетом.

-----
¹³ Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године („Службени гласник РС”, број 84/19.)

¹⁴ Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године („Службени гласник РС”, број 84/19.)

Стратегија јавног здравља у Републици Србији за период 2018–2026. године

Стратегија јавног здравља донета је 2018. године и кроз њене специфичне циљеве препознајемо два која се посредно односе на особе са инвалидитетом, као групацију која има тешкоће у

приступачности остваривања права. Циљ 1): унапређење здравља и смањивање неједнакости у здрављу и циљ 5): подршка развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите.¹⁵

У оквиру активности предвиђене су две које се посредно односе на особе са инвалидитетом. Активност 4.1.5.1. Дефинисање додатних мера здравствене заштите намењене приоритетним осетљивим друштвеним групама на територији јединица локалне самоуправе, континуирано и активност 4.1.5.2. Унапређење приступачности здравствених услуга и доступности здравствене заштите осетљивим друштвеним групама на територији јединица локалне самоуправе, континуирано.

Имајући у виду положај особа са инвалидитетом као посебно осетљиве и бројне групе становништва, која често или готово увек има и здравствене импликације због инвалидитета, потребно је да ове особе буду препознате као посебна група у погледу обезбеђивања приступачности и посебне сензибилисаности система здравствене заштите.

-----
15 Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године („Службени гласник РС”, број 61/18).

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године

Стратегијом за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године¹⁶ утврђене су свеобухватне мере за унапређење родне равноправности као чиниоца који подстиче развој друштва у Републици Србији. Ова стратегија се ослања на Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације жена, на Опште препоруке Комитета за елиминисање свих облика дискриминације жена,¹⁷ као и на Агенду Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године.¹⁸ Општи циљ стратегије је превазилажење родног јаза и остваривање родне равноправности као предуслов за развој друштва и побољшање свакодневног живота жена и мушкараца, девојчица и дечака,¹⁹ при чему су жене са инвалидитетом препознате као вишеструко маргинализована друштвена група, те су предвиђене одређене мере и активности за унапређење њиховог положаја у свим сегментима друштвене заједнице.

Међутим, бројни извештаји указују да су жене са инвалидитетом изложене вишеструкој дискриминацији и да се њихов положај није битно променио. У извештају Европске комисије о напретку Србије за 2023. годину, указано је да жене са инвалидитетом, и даље доживљавају вишеструку и интерсекцијску дискриминацију и да и даље имају веома ограничен приступ здравственој заштити, образовању, запошљавању и социјалној подршци, као и да немају адекватну заштиту од родно заснованог насиља.²⁰

-----
16 Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 103/21).
17 <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2017-02/Op%C5%A1te-preporuke-Komiteta-za-ukidanje-svih-oblika-diskriminacije.pdf>

18 <https://unstats.un.org/sdgs/>

19 Ибид.

20 https://femplatz.org/library/reports/2024-03-19_PreneraZena_2023_SR.pdf

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године²¹ тежи да да обезбеди квалитетно образовање за постизање пуног потенцијала сваког детета, младе и одрасле особе у Републици Србији. Први од општих принципа целокупног образовања и васпитања у Републици Србији је обезбеђивање једнакости у остваривању права на образовање и доступности образовања свој деци, ученицима и одраслима и то засновано на социјалној правди и једнаким шансама, без дискриминације, те је од приоритетног значаја успостављање нових и унапређивање постојећих механизма подршке са нарочитим акцентом на специфичности различитих осетљивих група, између осталог деце са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Потребно је пружати континуирану и додатну подршку унапређењу образовања и васпитања деце са сметњама у развоју и инвалидитетом.

-----
21 https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2021/11/1-SROVRS-2030_MASTER_0402_V1.pdf

2.2. МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ ОКВИР

Одредбе које се односе на остваривање права и положај особа са инвалидитетом налазе се у бројним националним законима прописима, али и међународним документима и препорукама добијених од механизма Уједињених нација за људска права,²² које су, након што их је Република Србија ратификовала, постале део њеног правног поретка и које се као такве могу непосредно примењивати.

Права особа са инвалидитетом гарантована су Уставом Републике Србије,²³ који као највиши правни акт у Републици Србији забрањује непосредну или посредну дискриминацију, као и дискриминацију по било ком основу, нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости, психичког или физичког инвалидитета.

-----
22 Међународни пакт о грађанским и политичким правима (ICCPR); Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (CESCR); Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (CERD); Конвенција и укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW); Конвенција о правима детета (CRC) и Универзални породични преглед (UPR).

23 https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html; Члан 16. став 2. Устава РС.

2.2.1. Међународна документа

За особе са инвалидитетом најзначајнији међународни документ је Конвенција о правима особа са инвалидитетом (CRPD),²⁴ (У даљем тексту: Конвенција), којом се прописују мере које државе потписнице морају да предузму како би особама са инвалидитетом омогућиле пуно и равноправно учешће у свим областима друштвеног живота на основу једнакости са другима. Све државе уговорнице, прихватиле су да обезбеде и унапреде пуно остваривање свих људских права и основних слобода за све особе са инвалидитетом без дискриминације било које врсте по основу инвалидитета (члан 4). Такође су прихватиле да Конвенцију и све прописе и одлуке које се тичу особа са инвалидитетом спроводе уз консултације са њима и њиховим репрезентативним организацијама, при чему треба да предузму све потребне мере како би се питања положаја особа са инвалидитетом обухватила свим релевантним прописима и политикама. У том смислу, гесло покрета особа са инвалидитетом „*Ништа о нама без нас*” мора имати пуну примену и у доношењу нове Стратегије. Државе потписнице Конвенције дужне су да особама са инвалидитетом обезбеде ефикасну правну заштиту од дискриминације (члан 5). Конвенција предвиђа обавезу предузимања мера које би женама са инвалидитетом (члан 6) и деци са инвалидитетом (члан 7) омогућиле да уживају сва права под једнаким условима. Одредбом члана 8. Конвенције предвиђене су мере које ће државе предузимати ради подизања нивоа свести о правима особа са инвалидитетом. Истовремено су дужне да предузму мере које би особама са инвалидитетом обезбедиле приступ физичком окружењу, јавном превозу, информацијама и комуникацијама, услугама намењеним јавности (члан 9). Конвенција прописује низ других мера које државе треба да предузму како би особама са инвалидитетом обезбедиле остваривање: права на живот (члан 10), заштиту у ситуацијама ризика (члан 11), једнако признање пред законом (члан 12), приступ правди (члан 13), слободу и лични интегритет (члан 14), заштиту од тортуре и нехуманог поступања и казни, укључујући медицинске експерименте (члан 15), заштита од насиља, злостављања и експлоатације (члан 16), физички и морални интегритет (члан 17), слободу кретања и право на држављанство (члан 18), самосталан живот и укљученост у заједницу, уз одговарајуће службе подршке (члан 19), мобилност, уз употребу одговарајућих помагала (члан 20), слободу мишљења и изражавања, право на пријем и ширење информација (члан 21), право на приватност (члан 22), право на брачни и породични живот (члан 23), право на образовање (члан 24), право на здравствену заштиту (члан 25), хабилитацију и рехабилитацију (члан 26), право на рад и запошљавање (члан 27), право на социјалну сигурност (члан 28), право да бирају, буду бирања и учествују у управљању јавним пословима (члан 29), право на учешће у културном и спортском животу заједнице, у рекреативним и туристичким активностима (члан 30).

На основу члана 39. Конвенције о правима особа са инвалидитетом,²⁵ Комитет може давати сугестије и опште препоруке које се заснивају на разматрању извештаја и информација које је добио од држава страна уговорница. Те сугестије и опште препоруке се укључују у извештај Комитета заједно са коментарима, уколико их има, држава страна уговорница. Од држава чланица свих међународних уговора у области људских права се очекује да приликом реализације препорука из закључних запажања, такође, имају у виду све опште препоруке које је надлежни Комитет усвојио. Иста обавеза се подразумева и у вези са изградом периодичних извештаја о примени Конвенције.^{26,27} Комитет за права особа са инвалидитетом је закључно са 2022. годином донео осам Општих коментара и то: Општи коментар бр. 1 (2014) на члан 12:

Равноправност пред законом; Општи коментар бр. 2 (2014) на члан 9: Приступачност; Општи коментар бр. 3 (2016) на члан 6: Жене и девојчице са инвалидитетом; Општи коментар бр. 4 (2016) на члан 24: Право на инклузивно образовање; Општи коментар бр. 5 (2016) на члан 19: Право на самосталност и укључивање у заједницу; Општи коментар бр. 6 (2018) на члан 5: Равноправност и недискриминација; Општи коментар бр. 7 (2018) на чл. 4 и 33: Учешће особа са инвалидитетом, укључујући и децу са сметњама у развоју, преко њихових репрезентативних организација, у спровођењу и праћењу Конвенције и Општи коментар бр. 8 (2022) на члан 27: Рад и запошљавање.²⁸

Агенда одрживог развоја УН до 2030. године^{29,30} је универзална стратегија и од држава потписница, међу којима је и Република Србија, се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године. Циљеви одрживог развоја, представљају универзални позив на деловање ради искорењивања сиромаштва, заштите животне средине и обезбеђивања мира и просперитета за све. Агенда 2030, са својих 17 циљева, укључује 11 циљева који имају посебног утицаја на особе са инвалидитетом:

– Циљ 1: Свет без сиромаштва: Мера 1.4 – до 2030. обезбедити да сви мушкарци и жене, а посебно сиромашни и припадници рањивих група, имају једнака права на економске ресурсе, као и приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, односно другим облицима својине, наследству, природним богатствима, одговарајућим новим технологијама и финансијским услугама, укључујући микрофинансирање.

– Циљ 3: Добро здравље: Мера 3.8 – до 2030. постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и приступачних основних лекова за све.

– Циљ 4: Квалитетно образовање: Мера 4.5 – до 2030. уклонити родне диспаритете у образовању и осигурати једнак приступ свим нивоима образовања и стручног оспособљавања за угрожене, укључујући особе са инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у угроженим ситуацијама.

– Циљ 5: Родна равноправност: Мера 5.1 – до 2030. окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица.

– Циљ 6: Чиста вода и санитарни услови: Мера 6.2 – до 2030. постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све, као и окончање праксе обављања дефекације на отвореном, уз обраћање посебне пажње на потребе жена и девојчица, односно оних у стањима рањивости.

– Циљ 7: Доступна и обновљива енергија: Мера 7.1 – до 2030. обезбедити универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама.

– Циљ 8: Достојанствен рад и економски раст: Мера 8.5 – до 2030. године постићи пуну и продуктивну запосленост и пристојан рад за све жене и мушкарце, укључујући младе људе и особе са инвалидитетом и једнаку плату за рад једнаке вредности.

– Циљ 10: Смањење неједнакости: Мера 10.2 – до 2030. оснажити и промовисати социјално, економско и политичко укључивање свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, веру или економски или други статус.

– Циљ 11: Одрживи градови и заједнице: Мера 11.2 – до 2030. године обезбедити приступ безбедним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, побољшавајући безбедност на путевима, посебно ширењем јавног превоза, са посебном пажњом на потребе оних у угроженим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица; До краја 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом.

– Циљ 16: Мир, правда и снажне институције: Мера 16.7 – до 2030. осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима.

– Циљ 17: Партнерством до циља: Мера 17.18 – унапредити подршку за изградњу капацитета земаља у развоју, укључујући најмање развијене земље и мале острвске државе у развоју, како би се значајно повећала доступност висококвалитетних, благовремених и поузданих података разврстаних према приходу, полу, старости, раси, етничкој припадности, миграторном статусу, инвалидитету, географској локацији и осталим карактеристикама које су релевантне у датим националним контекстима.

Принцип Агенде 2030 „ЛНОБ” (Leave No One Behind), гарантује особама са инвалидитетом да неће бити изостављене и да ће се у свим подручјима и областима друштвеног живота дати подједнак значај њиховој интеграцији и остваривању права.

Заједница једнакости, коју пропагира – Стратегија за права особа са инвалидитетом за период 2021–2030,³¹ усвојена од стране Европске комисије, узима у обзир различите облике инвалидитета и посматра их као резултат интеракције између дугорочних физичких, менталних, интелектуалних и сензорних потешкоћа, од којих неке могу да буду и невидљиве. Истовремено, узима у обзир и баријере у окружењу, као и повећање броја особа са инвалидитетом које се са старењем сусрећу са већим бројем физичких, сензорних и других потешкоћа. Међу особама са инвалидитетом, жене, деца, старије особе, бескућници, избеглице, мигранти, Роми и друге етничке мањине су истакнуте као групе и појединци који захтевају посебну пажњу. Циљ стратегије јесте да побољша квалитет живота особа са инвалидитетом, како унутар, тако и изван Европске уније. Пошто приступачност оснажује особе са инвалидитетом и представља предуслов за њихово учешће у друштву на једнаким основама са другим грађанима, Република Србија као земља кандидат за чланство у Европској унији у обавези је да усклади свој правни оквир са прописима ЕУ и да доследно спроводи: Директиву Европског парламента и већа о захтевима за приступачности производа и услуга;³² Директиву Европског парламента и већа о приступачности веб садржаја (интернет страница и мобилних апликација тела јавног сектора);³³ Кодекс електронских комуникација;³⁴ Директиву о аудиовизуелним медијским сервисима;³⁵ Прописе о правима путника са ограниченом покретљивошћу у ваздушном, железничком, поморском и аутобуском саобраћају на заштиту од дискриминације и бесплатну помоћ при укрцавању.³⁶

Ревидирана Европска социјална повеља,^{37,38} обезбеђује да особе са инвалидитетом имају право на независност, социјалну интеграцију и на учешће у животу заједнице. Између осталог, одредбом члана 9. утврђено је право остваривања на професионалну оријентацију, чланом 10. право на професионалну обуку, а чланом 15. особама са инвалидитетом се гарантује право на самосталност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице.

Смернице за деинституционализацију, укључујући и ванредне ситуације (CRPD/C/5, 2022). Ове смернице представљају важан приручник са упутствима Комитета за права особа са инвалидитетом државама потписницама Конвенције³⁹.

Приступ који је постављен у међународним правним актима и који Стратегија треба да прати је да права и положај особа са инвалидитетом треба посматрати у контексту општих људских права, при чему је обавеза државе да обезбеди све неопходне услове да особе са инвалидитетом имају несметан приступ и могућност да на једнак начин уживају људска права као и остали чланови друштва.

24 Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом и Закон о потврђивању Опционог протокола уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом, „Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 42/09.

25 <https://minjmpdd.gov.rs/sektori/ljudska-prava/medjunarodni-ugovori/konvencija-o-pravima-osoba-sa-invaliditetom-crpd/>

26 <https://minjmpdd.gov.rs/sektori/ljudska-prava/medjunarodni-ugovori/>

27 <https://minjmpdd.gov.rs/sektori/ljudska-prava/medjunarodni-ugovori/univerzalni-periodicni-pregled-upr/>

28 <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/general-comments>

29 <https://unstats.un.org/sdgs/>

30 <https://sdg.indikatori.rs/sr-Cyrl/o-ciljevima>

31 Union of Equality – Strategy for the rights of persons with disabilities доступно на: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

32 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L0882>

33 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj>

34 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/proposed-directive-establishing-european-electronic-communications-code>

35 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32010L0013>

- 36 https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_en.htm
37 https://ravnopravnost.gov.rs/wpcontent/uploads/2012/11/images_files_Revidirana%20Evropska%20socijalna%20povelja%20SE.pdf
38 <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/podzakonski-akti/sektor-za-medjunarodnu-saradnju-evropske-integracije-i-projekte/revidirana>
39 https://www.mdri-s.org/public/documents/upload/deinsitucionalizacija/Smernice%20za%20deinstitucionalizaciju_final.pdf

2.2.2. Национална документа

Права особа са инвалидитетом регулисана су законима и другим прописима који уређују остваривање права у свим системима заштите у оквиру правног система Републике Србије (област социјалне заштите, здравствене заштите, породичноправне заштите деце и породице, област васпитања и образовања, запошљавања и радних односа, пензијског и инвалидског осигурања, саобраћаја, области пореско-правног система, становања).

Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС”, бр. 24/11 и 117/22)⁴⁰ дефинише циљеве социјалне заштите, као и стварање једнаких могућности за самостални живот и подстицање социјалне укључености. Циљеви социјалне заштите остварују се пружањем услуга социјалне заштите и другим активностима које предупређују, умањују или отклањају зависност појединаца и породица од социјалних служби, спречавају настајање или отклањају последице социјалне искључености.

У Закону о социјалној заштити (чл. 44. и 45.) предвиђено је да дневне услуге у заједници, као и услуге подршке за самостални живот обезбеђује јединица локалне самоуправе. Међутим, иако је Закон предвидео надлежности, нема јасног норматива у смислу минималног броја услуга у односу на број становника. Тиме Закон обезбеђује основ да се услуге за особе са инвалидитетом имплементирају у локалној заједници, али у пракси постоји недовољна развијеност мреже услуга подршке, имајући у виду да је утврђена могућност, али не и обавеза покретања сервиса подршке на нивоу локалних самоуправа. Осим прописивања обавезности, неопходно је развити и остале предуслове, попут финансирања, кадра, одрживости и обезбеђивања других структурних услова за успостављање услуга на нивоу јединице локалне самоуправе.

Закон о становању и одржавању зграда („Службени гласник РС”, бр. 104/16 и 9/20)⁴¹ као стамбену подршку предвиђа сваки облик помоћи за становање лицу које из социјалних, економских и других разлога не може сопственим средствима да реши стамбену потребу по тржишним условима за себе и своје породично домаћинство. Једна од категорије корисника стамбене подршке су особе са инвалидитетом без стана или одговарајућег стана. Иако Закон предвиђа одређене мере подршке за особе са инвалидитетом, није јасно дефинисана обавеза приступачности објеката колективног становања за особе са инвалидитетом. У Закону је предвиђено да су измене и радови на заједничким просторијама и заједничким деловима (који би се односили и на поставку приступних рампи) нешто о чему се одлучује већином гласова власника посебних делова. У том смислу, Закон не препознаје у довољној мери приступачност, као опште право особа са инвалидитетом, које не може бити предмет гласања већине, као што то нису ни ситуације када су у питању безбедност и хитне интервенције у објектима колективног становања. У Правилнику о техничким стандардима пројектовања и изградње објеката („Службени гласник РС”, број 22/15),⁴² утврђени су стандарди који осигуравају несметан приступ и кретање особа са инвалидитетом, деце и старих особа. Одредбом члана 1. утврђено је да се приступачност, у смислу овог правилника, односи на зграде јавне и пословне намене, објекте за јавну употребу (улице, тргове, паркове и сл.), као и на стамбене и стамбено пословне зграде са десет и више станова. Приступачност се, такође, односи на планирање нових објеката и простора, пројектовање и изградњу и доградњу нових објеката, као и на реконструкцију и адаптацију постојећих објеката, увек када је то могуће у техничком смислу.⁴³ Питање приступачности објеката колективног становања са десет и више стамбених јединица потребно је дефинисати и уредити на другачији начин, не као питање одлуке већине станара, већ као елементарно и неупитно људско право.

Област породичноправне заштите регулисана је Породичним законом („Службени гласник РС”, бр. 18/05, 72/11 – др. закон и 6/15),⁴⁴ а област финансијске подршке породици са децом регулисана је Законом о финансијској подршци породици са децом („Службени гласник РС”, бр. 113/17, 50/18, 46/21 – УС, 51/21 – УС, 53/21 – УС, 66/21, 130/21, 43/23 – УС, 62/23, 11/24 – УС и 79/24).⁴⁵

У Породичном закону, кључне одредбе које се односе, или су од утицаја на особе са инвалидитетом су: институт лишења пословне способности (члан 146) и продужење родитељског права (члан 85). Кроз ове институте, значајан део грађанских права потенцијално и фактички постао је недоступан особама са инвалидитетом, те иако је предвиђена измена наведених законских одредби, оне су и после готово две деценије остале непромењене. Указује се и на одредбе које се односе на институт старатељства (чл. 124–145). Комитет за права особа са инвалидитетом је у својим препорукама Србији нагласио потребу за заменом режима одлучивања за друго лице режимом одлучивања уз подршку, који поштује личну аутономију, вољу и опредељење лица.

У области здравствене заштите постоји низ закона: Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС”, бр. 25/19 и 92/23),⁴⁶ Закон о правима пацијената („Службени гласник РС”, бр. 45/13 и 25/19),⁴⁷ Закон о заштити лица са менталним сметњама („Службени гласник РС”, број 45/13)⁴⁸ и подзаконских аката, као што су: Правилник о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања („Службени гласник РС”, бр. 5/20, 42/20, 133/20, 18/22, 36/22, 127/22, 3/23, 93/23, 112/23 и 18/24).⁴⁹ Наведеним прописима утврђене су мере које обезбеђују права особама са инвалидитетом на све облике здравствене заштите, адекватно дијагностиковање, лечење и рехабилитацију уз обезбеђивање ортопедских помагала, медицинских инструмената и остале опреме.

У области васпитања и образовања у Републици Србији постоји неколико закона. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19, 27/18 – др. закон, 6/20, 129/21 и 92/23),⁵⁰ као кровни закон уређује област предшколског, основног и средњег образовања и васпитања. Обавеза система образовања и васпитања је да за сву децу и ученике обезбеди једнако право и доступност образовања и васпитања без дискриминације и издвајања по основу тешкоћа и сметњи у развоју и инвалидитета.

Доступност предшколског образовања и васпитања једно је од начела Закона о предшколском образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 18/10, 101/17, 113/17 – др. закон, 95/18 – др. закон, 10/19, 86/19 – др. закон, 157/20 – др. закон, 123/21 – др. закон и 129/21),⁵¹ који утврђује једнако право и доступност свих облика предшколског васпитања и образовања, без дискриминације и издвајања по основу тешкоћа и сметњи у развоју и инвалидитета.

Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 10/19, 27/18 – др. закон, 129/21 и 92/23)⁵² уређује основно образовање и васпитање, као део јединственог система образовања и васпитања. Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, у смислу овог закона, јесте дете са интелектуалним, чулним и моторичким сметњама у развоју. Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом стиче основно образовање и васпитање по правилу у школи заједно са осталим ученицима, а када је то у његовом најбољем интересу у школи за ученике са сметњама у развоју, у складу са Законом. Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом има право на индивидуални образовни план, у складу са Законом.

Унапређивање квалитета инклузивног образовања и васпитања и повећање доступности додатне подршке деци, ученицима, одраслима, породици и запосленима у другим установама образовања и васпитања ближе је утврђено и Правилником о ресурсном центру („Службени гласник РС”, број 80/21),⁵³ Правилником о додатној образовној здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС”, број 80/18),⁵⁴ као и Правилником о педагошком асистенту и андрагошком асистенту („Службени гласник РС”, број 87/19).⁵⁵

Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон, 6/20, 52/21, 129/21, 129/21 – др. закон и 92/23)⁵⁶ уређује средње образовање и васпитање, као део јединственог система образовања и васпитања. У школи за ученике са

сметњама у развоју остварује се образовање и васпитање за одговарајућа занимања ученика који ову школу похађају на основу мишљења интерресорне комисије за процену додатне образовне, здравствене и социјалне подршке ученику уз сагласност родитеља.

Закон о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 73/18, 27/18 – др. закон, 67/19, 6/20 – др. закони, 11/21 – аутентично тумачење, 67/21, 67/21 – др. закон и 76/23)⁵⁷ почива на начелу поштовања људских права и забране било какве дискриминације. Студент има право на различитост и заштиту од дискриминације. Закон предвиђа и афирмативне мере за упис студената са инвалидитетом на универзитет, односно факултет, као и олакшано стицање статуса буџетског студента.

Закон о образовању одраслих („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 88/17 – др. закон, 27/18 – др. закон и 6/20 – др. закон)⁵⁸ прописује да се образовање одраслих заснива на принципу једнаких могућности, укључивање и стицање образовања без обзира на године живота, пол, тешкоће и сметње у развоју, инвалидитет, расну, националну, социјалну, културну, етничку и верску припадност, језик, сексуалну оријентацију, место боравка, материјално или здравствено стање и друга лична својства.

Закон о уџбеницима („Службени гласник РС”, бр. 27/18 и 92/23)⁵⁹ садржи одредбе о прилагођавању уџбеника за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и одредбе о могућности да ова деца добију бесплатне уџбенике.

Професионална рехабилитација и радно оспособљавање особа са инвалидитетом је област од великог значаја за побољшање услова живота особа са инвалидитетом. Ову област регулише Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17, 113/17 – др. закон и 49/21)⁶⁰, Закон о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54 /09, 32 /13, 75 /14, 13 /17 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење)⁶¹ и Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 32/13 и 14/22 – др. закон).⁶² Закон уређује: подстицаје за запошљавање ради стварања услова за равноправно укључивање особа са инвалидитетом на тржиште рада; процену радних способности; професионалну рехабилитацију; обавезу запошљавања особа са инвалидитетом; услове за оснивање и обављање делатности предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом и других посебних облика запошљавања и радног ангажовања особа са инвалидитетом; као и друга питања од значаја за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом. Права из радног односа дефинисана су Законом о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење).⁶³

Систем пензијског и инвалидског осигурања у Републици Србији заснива се на обезбеђивању неопходних услова да се осигураницима, када за то остваре потребне услове, омогући остваривање права на пензију, тако што се из зарада запослених осигураника, по принципу обавезности, кроз доприносе издвајај средства за финансирање пензија и других права из пензијског и инвалидског осигурања. На тај начин се обезбеђује материјална и социјална сигурност запослених у случајевима настанка неких од ризика који су дефинисани у Закону о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 34/03, 64/04 – УС, 84/04 – др. закон, 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22 и 76/23).⁶⁴

Особе са инвалидитетом, односно организације особа са инвалидитетом могу, на основу Царинског закона („Службени гласник РС”, бр. 5/18, 91/19 – др. закон, 144/20, 118/21 и 138/22)⁶⁵ остварити право на ослобађање плаћања увозних дажбина на: предмете намењене за образовање, запошљавање или побољшање друштвеног положаја особа са инвалидитетом, путничке аутомобиле и друга моторна возила конструисана за превоз лица посебно израђена или прилагођена за употребу од стране особа са инвалидитетом, као и на резервне делове, компоненте или додатке који су посебно направљени за те производе.

Законом о порезима на употребу, држање и ношење добара („Службени гласник РС”, бр. 26/01, 80/02, 43/04, 31/09, 101/10, 24/11, 68/14 – др. закон, 112/15, 86/19, 118/21 и 92/23)⁶⁶ уређено је да порез на употребу моторних возила не плаћају: особе са инвалидитетом, са 80 или више процената телесног оштећења, на једно возило, које се на њихово име прво региструје у једној години, уз доказе о испуњењу прописаних услова; особе са инвалидитетом код којих постоји

телесно оштећење које има за последицу неспособност доњих екстремитета ногу од 60 или више процената, на једно возило, које се на њихово име прво региструје у једној години, уз доказе о испуњењу прописаних услова; законски заступници вишеструко ометене деце која су у отвореној заштити, односно о којима законски заступници непосредно брину, и то на једно возило, које се на њихово име, односно на име једног од њих, прво региструје у једној години, уз доказе о испуњености прописаних услова; организације особа са инвалидитетом основане са циљем пружања помоћи лицима са инвалидитетом, које су регистроване у складу са законом – за возила прилагођена искључиво за превоз њихових чланова.

Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 – УС, 98/13 – УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – др. закон, 9/20, 52/21 и 62/23)⁶⁷ утврђује да се објекти високоградње јавне и пословне намене, стамбене и стамбено-пословне зграде морају пројектовати и градити тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама омогућавају несметан приступ, кретање, боравак и рад. Извођење радова на уклањању препрека за особе са инвалидитетом врши се на основу решења којим се одобрава извођење тих радова које издаје орган надлежан за издавање грађевинске дозволе. Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Службени гласник РС”, број 22/15)⁶⁸ прописује стандарде којима се ближе дефинишу обавезне техничке мере и услови пројектовања, планирања и изградње објеката. Приступачност се односи на зграде јавне и пословне намене, као и на све друге објекте за јавну употребу, попут улица, тргова, паркова....

Закон о кретању уз помоћ пса водича („Службени гласник РС”, број 29/15)⁶⁹ уређује право особа са инвалидитетом на кретање уз помоћ пса водича у јавном превозу, објектима и површинама у јавној употреби и у радном простору.

Закон о железници („Службени гласник РС”, бр. 41/18 и 62/23)⁷⁰ прописује минималне стандарде квалитета услуга за пружање помоћи особама са инвалидитетом и особама са смањеном покретљивошћу.

Закон о интероперабилности железничког система („Службени гласник РС”, број 62/23)⁷¹ прописује да подсистеми инфраструктуре и возних средстава морају да буду приступачни особама са инвалидитетом и особама са смањеном покретљивошћу у циљу обезбеђења њиховог приступа под истим условима као и осталим лицима, спречавањем постављања или уклањањем препрека, као и применом одговарајућих мера. Ово укључује пројектовање, изградњу, обнову, унапређење, одржавање и експлоатацију предметних делова подсистема који су приступачни јавности. Подсистем регулисања и управљања саобраћајем и подсистем телематских апликација за превоз путника морају да предвиде неопходну функционалност потребну за олакшавање приступа особама са инвалидитетом и особама са смањеном покретљивошћу под истим условима као и осталим лицима, спречавањем постављања и уклањањем, као и применом одговарајућих мера. Такође, дефинисани су и посебни захтеви за поједине подсистеме где је прописано да исти морају приступачни особама са инвалидитетом.

Закон о уговорима о превозу у железничком саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 38/15 и 49/21)⁷² предвиђена је обавеза превозника да пре путовања пружи путницима информације о приступачности, условима приступа и постојању простора у возу намењених особама са инвалидитетом и особама са смањеном покретљивошћу, да лицима са инвалидитетом и лицима са смањеном покретљивошћу обезбеди несметан улазак и излазак из воза, као и одговарајуће место у возу и/или додатне услуге чије је пружање потребно због инвалидитета или смањене покретљивости. Предметним законом је регулисано и право на накнаду штете у случају оштећења опреме коју користи особа са инвалидитетом или особа са смањеном покретљивошћу.

Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Службени гласник РС”, бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 – УС, 55/14, 96/15 – др. закон, 9/16 – УС, 24/18, 41/18, 41/18 – др. закон, 87/18, 23/19, 128/20 – др. закон и 76/23)⁷³ уређује издавање налепница за возила за особе са инвалидитетом.

Када је у питању медијско извештавање, Република Србија има сет закона о медијским сервисима: Закон о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, број

92/23),⁷⁴ Закон о електронским медијима („Службени гласник РС”, број 92/23)⁷⁵ и Закон о јавним медијским сервисима („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 103/15, 108/16, 161/20, 129/21, 142/22 и 92/23).⁷⁶

Закон о употреби знаковног језика („Службени гласник РС”, број 38/15)⁷⁷ уређује употребу знаковног језика, односно право на учење знаковног језика и право на употребу услуге тумача за знаковни језик, начин употребе услуге тумача за знаковни језик, мере за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика кроз информисање и образовање на знаковном језику и друга питања од значаја за употребу знаковног језика.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 33/06 и 13/16)⁷⁸ је први антидискриминацијски пропис у региону, а након његовог доношења донет је и кровни Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, бр. 22/09 и 52/21).⁷⁹

Кривични законик Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19) предвиђа кривичноправну заштиту особа са инвалидитетом (кривично дело Повреда равноправности из члана 128. КЗ и др.),⁸⁰ док Законик о кривичном поступку Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 – УС и 62/21 – УС) прописује процесна овлашћења особа са инвалидитетом током кривичног поступка (Заклетва сведока из члана 96. ЗКП и др.).⁸¹

40 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_socijalnoj_zastiti.html

41 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_stanovanju_i_odrzavanju_zgrada.html

42

https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_tehnickim_standardima_planiranja_projektovanja_i_izgradnje_objekata_kojima_se_osigurava_nesmetano_kretanje_i_pristup_osobama_sa_invaliditetom_deci_i_starim_osobama.html

43

https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_tehnickim_standardima_planiranja_projektovanja_i_izgradnje_objekata_kojima_se_osigurava_nesmetano_kretanje_i_pristup_osobama_sa_invaliditetom_deci_i_starim_osobama.html

44 https://www.paragraf.rs/propisi/porodichni_zakon.html

45 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2017/113/15/reg>

46 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html

47 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_pravima_pacijenata.html

48 <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-zastiti-lica-sa-mentalnim-smetnjama.html>

49 <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-o-medicinsko-tehnickim-pomagalima-koja-se-obebeduju-iz-sredstava-obaveznog-zdravstvenog-osiguranja-2020.html>

50 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html

51 <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-predskolskom-vaspitanju-i-obrazovanju.html>

52 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovnom_obrazovanju_i_vaspitanju.html

53 <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2021/08/Pravilnik-o-resursnom-centru.pdf>

54 <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-dodatnoj-obrazovnoj-zdravstvenoj-socijalnoj-podrsci.html>

55 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/87/14/reg>

56 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_srednjem_obrazovanju_i_vaspitanju.html

57 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_visokom_obrazovanju.html

58 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/55/3/reg>

59 <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-udzbenicima.html>

60 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zaposljavanju_i_osiguranju_za_slucaj_nezaposlenosti.html

61 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_radu.html

62 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_profesionalnoj_rehabilitaciji_i_zaposljavanju_osoba_sa_invaliditetom.html

63 Ибид.

64 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_penzijском_i_invalidskom_osiguranju.html

65 <https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>

66 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2011/24/7>

67 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_planiranju_i_izgradnji.html

68

https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_tehnickim_standardima_planiranja_projektovanja_i_izgradnje_objekata_kojima_se_osigurava_nesmetano_kretanje_i_pristup_osobama_sa_invaliditetom_deci_i_starim_osobama.html

69 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_kretanju_uz_pomoc_psa_vodica.html

70 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zeleznici.html

71 http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2018_06/t06_0002.htm

72 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ugovorima_o_prevozu_u_zeleznikom_saobracaju.html

73 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_saobracaja_na_putevima.html

74 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

75 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

76 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijским_servisima.html

77 <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upotrebi-znakovnog-jezika-republike-srbije.html>

78 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sprecanju_diskriminacije_osoba_sa_invaliditetom.html

79 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_diskriminacije.html

80 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2005/85/6/reg>

81 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2011/72/1/reg>

3. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПРОГРАМА

У процесу израде Програма примењен је партиципативни метод, заступљен у свим фазама процеса. Решењем Градског већа бр 09-06-12/26-17 од 6. фебруара 2026. године образована је радна група за израду Програма развоја унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожареваца 2026-2028. Прикупљање података обављено је уз подршку локалних партнера-институција, организација и удружења са територије Града Пожареваца.

У сарадњи чланова/чланица Радне групе који су представници и представнице јавних институција и установа извршена је ситуациона анализа, као и идентификација приоритетних стратешких области. Дефинисани су циљеви и активности, све у складу са правним оквиром за област унапређења положаја особа са инвалидитетом, а нарочито са стратешким правцима дефинисаним у Националној стратегији за положаја особа са инвалидитетом, као и са надлежностима локалне самоуправе.

Као извори података коришћени су званични подаци Републичког завода за статистику, Националне службе за запошљавање, Школске управе у Пожареваца, Завода за јавно здравље у Пожаревацу, Дома здравља Пожаревац, Центра за социјални рад, као и документација градске управе.

Радна група за израду Програма развоја унапређења положаја особа са инвалидитетом града Пожареваца 2026-2028., радила је у следећем саставу:

1. Јасмина Рапаић, Центар за социјални рад Пожаревац, председница
2. Владан Бошковић, представник Међуопштинског удружења глувих и наглувих Пожаревац, заменик председника
3. Радмила Стјеповић, представница Друштва за церебралну и дечију парализу Пожаревац, чланица
4. Невенка Гајић, представница Удружења за помоћ особама са L Down синдромом „8-ми дан“, чланица
5. Милана Шестан, представница Међуопштинске организације слепих и слабовидих Пожаревац, чланица
6. Милан Ранковић, представник Удружења за помоћ МНР и аутистичним лицима, члан
7. Никола Самарцић, представник Удружења за помоћ особама са инвалидитетом „Фортуна“, члан
8. Дарко Здравковић, представник Удружења ученика и студената са хендикепом „Укључи све!“, члан
9. Сања Жарић, Одељење за друштвене делатности Градске управе Града Пожареваца, чланица.

Координатор Радне групе за израду Програма развоја унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожареваца 2026-2028, је Марија Влајовић, чланица Градског већа задужена за ресор култура, туризам, друштвене делатности и социјална питања.

На основу анализе законодавног оквира, праксе у оквиру система социјалне заштите и покрета особа са инвалидитетом, анализе постојећег стања ,закључака са радних састанака формиране Радне групе, дефинисани су следеће кључне потребе и циљеве које је неопходно имплементирати у наредном периоду, а који се односе на особе са инвалидитетом:

I Питање положаја особа са инвалидитетом уградити у опште развојне планове уз изградњу институционалног оквира и операционализацију мултисекторске и мултиресорне сарадње на активностима планирања и праћења политика у овој области;

II Развити ефикасну правну заштиту, уз развијене и спроведене планове превенције и спречавања дискриминације особа са инвалидитетом, као и планове сензибилизације друштва по питањима инвалидности

III Социјалне, здравствене и друге услуге базиране на правима и потребама корисника начинити доступним, у складу са савременим међународно–прихваћеним методама процене инвалидности и потреба;

IV Развити политике мера и применити програме, нарочито у областима образовања, запошљавања, рада и становања, који особама са инвалидитетом пружају једнаке могућности и подстичу самосталност, лични развој и активан живот у свим областима;

V Особама са инвалидитетом осигурати приступ изграђеном окружењу, приступачном превозу, информацијама, комуникацијама и услугама намењеним јавности, а кроз развој и спровођење плана уклањања баријера и изградње приступачних објеката и услуга;

VI Осигурати особама са инвалидитетом адекватан стандард живљења и социјалну сигурност.

4. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Основни подаци

Држава	Србија
Покрајина	источна Србија
Округ	Браничевски округ
Становништво	41.736
Агломерација	74.902
Координате	44°36'33"N 21°10'34"E
Временска зона	UTC+1, лети UTC+2
Надморска висина	94 m

Налази се на 15 – ак километара од Коридора 10, и на веома значајној прузи Београд-Бор-Зајечар, која повезује Тимочку крајину и целу источну Србију са мрежом железничких пруга Републике Србије.

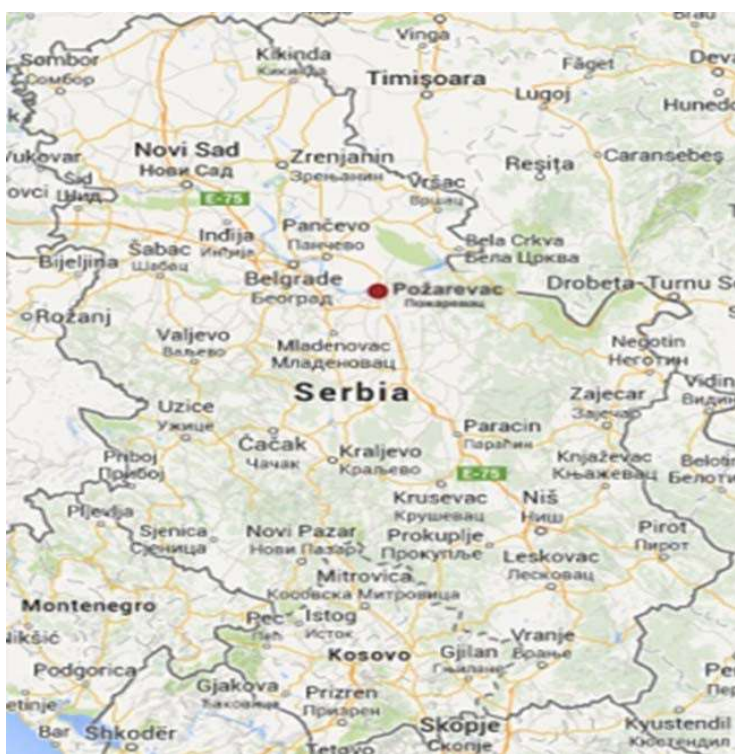
Пожаревац је значајан административни, економски и културни центар Србије. Смештен је између три реке: Дунава, Велике Мораве и Млаве и испод брда Чачалица.

Територија Града Пожаревца простире се на површини од 491 км², у 25 сеоских и 2 градска насеља (Пожаревац и велики енергетски центар Костолац) од чега чак 80% укупне територије чини обрадиво земљиште. Та земља представља и једно од највреднијих богатстава овог краја, плодну стишку равницу и поморавско, подунавско и млавско приобаље. У 2 градска

(град Пожаревац и градска општина Костолац) и 25 сеоских насеља живи око 75.000 становника. Сам град Пожаревац има 44 000 становника, са селима око 61 000. Пожаревац је, како привредни и културни, тако и административни центар и седиште Браничевског округа, од великог значаја за цео регион. Браничевски округ поред Пожаревца обухвата и општине Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Кучево, Мало Црниће и Петровац.

Град је како привредни и културни, тако и административни центар и седиште Браничевског округа, а територијално се додирује са градом Смедеревом (дужина границе 30км), општинама Велико Градиште (17км), Мало Црниће (17 км), Жабари (4 км) и са општинама Ковин и Бела Црква на северу.

Географски положај, локација и природни фактори, допринели су да територија града Пожаревца буде увек атрактивна за насељавање становништва.

Кључне карактеристике демографске слике града Пожаревца :

- По попису из 2022.године у граду Пожаревцу, на површини од 481 Км² живи 68.648 становника, тако да је просечна густина насељености 142,7 становника /км²
- У градском подручју живи 51.271. становник, а 17.377 становника у 21 приградском подручју; евидентна је разлика у насељености територије града и села. Село са најмањим бројем становника је Набрђе, која је удаљено од центра града око 9,5 км, где живи 274 становника.
- У градској општини Костолац живи укупно 12.091 становник, од тога у Костолцу 8.741 становник а у приградским насељима (укупно 5 села) 3.350 становника.
- Од укупног броја становника, 85 % чини српско становништво. Поред српског становништва на подручју града Пожаревца живе и: Албанци, Бошњаци, Бугари, Власи, Југословени, Мађари,

Македонци, Муслимани, Немци, Роми, Румуни, Руси, Русини, Словаци, Словенци, Украјинци, Хрвати и Црногорци.

- Стопа природног прираштаја на територији Града Пожаревца (на 1000 становника), за 2024. годину, по подацима Републичког завода за статистику, износи -6.

ОБРАЗОВНИ КАПАЦИТЕТИ

На основу података из пописа становништва из 2022. године 1,8% становништва Града Пожаревца нема основно образовања, око 72% становништва старијег од 15 година има средње, више или високо образовање.

У циљу доступности вртића у претходном периоду значајно су подигнути капацитети за пружање ове услуге, кроз субвенције Града Пожаревца које се односе и на приватне вртиће. У граду сада поред државне установе ПУ „Љубица Вребалов“ која у свом саставу има 11 објеката у којима се пружа услуга за преко 2.000 деце, грађанима су доступне и пет приватне предшколске установе. Приватне предшколске установе су: ПУ „Лилипут 012“ (који у свом саставу има 2 објекта, један у Пожаревцу и један у Костолацу), ПУ „Мој вртић“, ПУ „Сова“, ПУ „Саволино“ и ПУ „Blue Bunny“, са укупним капацитетом за 402 детета.

На територији Града Пожаревца ради осам основних школа, које имају и своја издвојена одељења: ОШ „Доситеј Обрадовић“, ОШ Краљ Александар 1.“ОШ „Десанка Максимовић“, ОШ „Вук Караџић“ (са издвојеним одељењима у Забели, Дубравици, Батовцу, Брежану, Живици и Драговцу), ОШ „Свети Сава“, ОШ „Милош Савић“ Лучица (издвојена одељења у Пољани и Пругову), ОШ „Свети владица Николај“ Брадарац (издвојена одељења у Кличевцу, Дрмну, трњану, Баре, Речица, Бубушинац, Братинац, Трњане, Касидол, и Берање) и ОШ „Јован Цвијић“ Костолац (издвојена одељења у селу Костолац, Петка, Кленовник и Острово).

Музичка школа „Стеван Мокрањац“ остварује основно и срење музичко образовање.

Град Пожаревац има још седам државних школа за средње образовање и то: Економско-трговинску школу, Медицинску школу, Пожаревачку гимназију, Политехничку школу, Пољопривредну школу са домом ученика „Соња Маринковић“ и техничку школу са домом ученика „Никола Тесла“ Костолац. Средње образовање врши и једна приватна средња школа Средња медицинска школа „Павле Савић“.

Од високошколских установа у Пожаревцу акредитована је Академија струковних студија Политехника (некадашња Висока техничка школа струковних студија Пожаревац) и Факултет за пословне студије Пожаревац.

НЕЗАПОСЛЕНОСТ

У Локалном акционом плану запошљавања Града Пожаревца за 2024.годину, особе са инвалидитетом препознате су као теже запошљива категорија, а узроке незапослености налазе пре свега у физичким препрекама за учешће на тржишту рада, проблеми услед недостатка мотивације, радног искуства, поседовања адекватног нивоа знања, вештина квалификација и предрасуде које прате особе са инвалидитетом у процесу рада. Од укупног броја незапослених лица у 2022. години 106 лица спада у особе са ивалитетом, од чега је 50 жена. Овим планом предвиђене су и активности подршке особама са инвалидитетом за активно укључивање на тржиште рада. Мотивација особа са инвалидитетом да изврше процену радне способности,

стимулација истих на потребне обуке, едукације и преквалификације као и неопходност личног ангажовања у процесу активнијег тражења посла, Програми промоције и подршке запошљавању особа са инвалидитетом, као и подршка постојећим предузетницима у смислу субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих лица и субвенције за samozapošljavanje када су у питању особе са инвалидитетом.

ИНВАЛИДНОСТ

Под особом са инвалидитетом сматра се лице које има дугорочна физичка, ментална, интелектуална или чулна оштећења која у интеракцији са разним препрекама могу ометати пуно и ефикасно учешће у друштву на једнакој основи са другима. Ова дефиниција подразумева социјални приступ инвалидности, те поред медицинских индикација обухвата социјалне, психолошке и друге критеријуме који су од утицаја на особе са инвалидитетом. Она је чврсто утемељена и у моделу приступа инвалидности заснованом на поштовању људских права који промовише Конвенција о правима особа са инвалидитетом. На задатку померања тежишта са медицинског насочијални модел, постигнут је успех, када се има у виду да је социјални модел инвалидности уграђен у различите политике и законске текстове као основ за побољшање положаја особа са инвалидитетом у пракси.

Пописом становништва, домаћинстава и станова из 2011. године, први пут је обухваћено и питање о инвалидитету, које се односило на то да ли и у којој мери испитаници имају тешкоћа у обављању свакодневних активности због проблема са видом, слухом, мобилношћу, памћењем или концентрацијом, комуникацијом и самосталношћу при одевању, исхрани и одржавању личне хигијене. Приликом прикупљања података о инвалидитету у овом попису коришћен је социјални модел и приступ инвалидитету, према коме особа може сматрати да нема тешкоћа у обављању свакодневних активности код куће, у школи или на послу и поред постојања одређеног здравственог проблема, захваљујући подршци околине, коришћењу одговарајућих помагала и слично.

Резултати Пописа становништва (2022) показују укупан број становника у Републици Србији је 6.526.707 (48.6% мушкараца и 51.4% жена), од којих су 356.404 особе са инвалидитетом старије од две године, што чини око 5.5% укупног становништва. У односу на полну структуру, број особа са инвалидитетом женског. По подацима из пописа 2022.године од укупног броја становника, старијих од две године, Града Пожареваца 67.436, као особе са инвалидитетом пописано је 3.616.становника, што чини 5,36 % заступљености особа са инвалидитетом . Значајан број евидентиран је под непознатим статусом чак 1.138 становника.

Град Пожаревац	Особе са инвалидитетом			Непознат статус		
	Укупно	мушко	женско	Укупно	мушко	Женско
животна доб						
Испод 15 година	53	36	17	432	228	204
15-19	29	19	10	56	25	31
20-29	71	41	30	112	53	59
30-49	381	228	153	338	177	161
50-59	384	204	180	107	67	40
60-64	271	134	137	43	23	20

65 и више година	2427	889	1538	50	24	26
УКУПНО	3616	1551	2065	1138	597	541

У општини Костолац на укупно пописаних 11.780 становника старијих од две године, евидентирано је 450 особа са инвалидитетом, што чини 3,8 % заступљености особа са инвалидитетом. Евидентиран је и 201 становник са непознатим статусом.

У периоду између два пописа дошло је до смањења броја особа са инвалидитетом, што је последица смањења броја становника, али је однос мушкараца и жена остао скоро непромењен (бележи се благо повећање броја особа са инвалидитетом женског пола у односу на 2011. годину, када је износио 58.2%).¹ Разлика у броју особа са инвалидитетом између два пописа (2011. vs 2022. година) може бити резултат промењене методологије примењене у пописима, субјективног става испитаника при давању одговора на питања у вези са инвалидитетом, али и чињенице да у последњем попису нису прикупљени подаци за децу млађу од две године, док су за децу узраста од две до четири године прикупљени подаци само у погледу одређених сметњи.

Имајући у виду кратке временске оквира за израду документа који би могао да садржи све елементе опсежније анализе стања и остварених резултата у претходном периоду у односу на постављене циљеве у оквру Локалног акционог плана за унапређење положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2021-2025., одржани су састанци са представницима организација који непосредно раде са особама са инвалидитетом и прикупљени су квалитативни и квантитативни подаци о реализованим активностима.

Рад удружења ОСИ су веома значајни ресурси у граду Пожаревцу. Обзиром да имају стручни кадар имају велике потенцијале у заштити ОСИ – бављење њиховом проблематиком, користећи методе социјалног рада, мултидисциплинарне и мултисекторске сарадње. Са свим релевантним институцијама и стручњацима у циљу побољшања положаја ОСИ (Центар за социјални рад, РФПИО, РФЗО, Дом Здравља, Општа болница, Интер-ресорна комисија, васпитно-образовне установе, републички савез организација ОСИ, Национална организација ОСИ, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, локална самоуправа). Рад тих удружења спроводи се свакодневно и континуирано током свих 12 месеци у години, и у раду су обезбеђене вредносне, квантитативне и квалитетне димензије стручних поступака.

Програмске активности су конципиране на начин да покривају све сегменте живота и рада свих чланова ОСИ, намењене свим узрастима, како појединцима, тако и групама и породицама у целини. Циљ програмских активности удружења ОСИ је унапређење положаја и квалитета живота ОСИ у нашој локалној заједници кроз: обезбеђивање права из система социјалне, породично-правне, борачко-инвалидске и здравствене заштите, у оквиру васпитно-образовног система, приступ услугама социјалне заштите попут личног пратиоца, персоналне асистенције, педагошке асистенције, преводилачког сервиса за српски знаковни језик, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге.

У Граду Пожаревцу је регистровано укупно 9 невладиних организација које се баве питањима особа са инвалидитетом:

- Међуопштинска организација савеза слепих и слабовидих,
- Међуопштинско удружење глувих и наглувих,
- Друштво за церебралну и дечију парализу,
- Друштво за помоћ недовољно развијеним и аутистичним лицима,
- Међуопштинско удружење цивилних инвалида рата,
- Удружење за неговање здравих стилова живота „Веритас“,

¹ Марковић. М. (2014). *Особе са инвалидитетом у Србији*. Републички завод за статистику.

- Удружење за помоћ особама са L Down sindromom „8-ми дан“
- Удружење за помоћ особама са инвалидитетом „Фортуна“
- Удружење ученика и студената са хендикепом „Укључи све!“

Услуге намењене особама са инвалидитетом у граду пружају и Центар за социјални рад преко своје посебне организационе јединице Центра за дневни боравак деце и омладине ометене у развоју – услуга дневног боравка и Црвени крст – услуга помоћ у кући за стара лица и особе са инвалидитетом.

Друштво за церебралну и дечију парализу

Услуга персоналне асистенције у Пожаревцу представља значајан искорак ка остваривању права особа са инвалидитетом на самосталан и достојанствен живот у заједници. Кроз пројекат је обучено 17 кандидата по акредитованим програмима, али се услуга тренутно обезбеђује за свега четири корисника, услед ограничених финансијских могућности. Подршка је заснована на индивидуалној процени и персонализованом плану, а обухвата свакодневну асистенцију, подршку у мобилности, здравственом праћењу, развоју животних вештина и социјалној интеграцији. Значај ове услуге огледа се у томе што особу са инвалидитетом поставља у центар одлучивања о сопственим потребама, у складу са социјалним моделом инвалидности. У релативно кратком периоду уочене су позитивне промене: побољшан квалитет живота, већа самосталност, оснаживање породица и већа укљученост у друштвене токове. Истовремено, услуга има и шири друштвени ефекат јер доприноси запошљавању персоналних асистената и смањује потребу за институционалним облицима заштите.

Ипак, услуга се и даље реализује искључиво пројектно, уз хонорарно ангажовање асистената са накнадама испод минималне зараде, што угрожава континуитет и стабилност подршке. Будући да не постоји јасна назнака обезбеђивања системског финансирања на локалном нивоу, њена будућност остаје неизвесна, иако представља природан наставак подршке за кориснике који након услуге личног прагиоца остају без адекватног облика помоћи.

Међуопштинско удружење глувих и наглувих

Услуга Преводачког сервиса за српски знаковни језик финансирана путем конкурса представља кључни механизам за уклањање комуникационих баријера са којима се особе са оштећењем слуха и говора свакодневно суочавају. Омогућавањем превођења са и на српски знаковни језик, сервис директно доприноси успостављању квалитетнијег и достојанственијег живота корисника, обезбеђујући им равноправан приступ информацијама, институцијама и друштвеним токовима. Сервис представља један од најзначајнијих видова подршке заједници глувих, јер омогућава остваривање основног људског права – права на слободу мишљења и изражавања, укључујући право да се информације примају и шире на матерњем, знаковном језику. Услуге тумачења обухватају широк спектар области, чак 18 различитих сфера друштвеног живота, од здравства и правосуђа до образовања, запошљавања и административних поступака. На месечном нивоу услугу у просеку користи око 50 корисника, што потврђује њену реалну потребу и значај за локалну заједницу. Континуирано финансирање овог сервиса не представља само подршку појединцима, већ и улагање у инклузивност, равноправност и социјалну кохезију локалне заједнице.

Друштво за помоћ недовољно развијеним и аутистичним лицима

Удружење за помоћ ментално недовољно развијеним и аутистичним лицима града Пожаревца је добровољно, хуманитарно, невладино, непрофитно и нестраначко удружење, основано на неодређено време ради остваривања циљева у области унапређења права и положаја особа ометених у менталном развоју и са комбиновани сметњама на територији града

Пожаревца. Удружење окупља ментално недовољно развијена и аутистична лица, њихове родитеље и старатеље, стручњаке и друге заинтересоване грађане и пружа им организовану помоћ и заштиту. Удружење сарађује, иницира и помаже рад органа, установа и организација на стварању услова унапређења и спровођења рехабилитације /медицинске, едукационе, професионалне/ и других облика заштите ментално недовољно развијених и аутистичних лица. Удружење такође има задатак да предлаже надлежним органима доношење мера и прописа ради проширења и усавршавања система рехабилитације и заштите ментално недовољно развијеним и аутистичним лицима у циљу омогућавања превентивне, дијагностике, правилног и правовременог и педагошког и основношколског васпитања и образовања као и здравствене и социјалне заштите ових лица. Организује радионице на којима аутистична лица као и МНР лица активно учествују и где се унапређује њихов физички и ментални, едукативни развој. Удружење има задатак да покреће и учествује у свим акцијама које су усмерене на пружање помоћи ментално недовољно развијеним и аутистичним лицима, учествовање на манифестацијама посвећене особама са сметњама у развоју. Скоро две деценије, удружење је успешно организовало неколико радионица кроз пројекте финансиране како од локалне самоуправе, тако и путем конкурса Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Најдуговечнија радионица која је спровођена без прекида је физиотерапеутска радионица у Дневном боравку, затим разне креативне радионице, радионица упознавања природе и друштва шетњом, организоване су екскурзије као и радионица „Систематски преглед“. Ове радионице су организоване на више различитих локација, са корисницима услуге Дневног боравка, ученицима са сметњама у развоју, а некад су обухватале и чланове других удружења.

Међуопштинска организација савеза слепих и слабовидих

Организација слепих кроз спровођење социјалне заштите, ствара и окружење без баријера у ком губитак вида није препрека. Организација функционише од 1954. године као сервис подршке слепим и слабовидим особама и свакодневно води бригу о свим проблемима и потребама слепих и слабовидих особа. Највеће потешкоће слепих особа су друштвена искљученост, а рад организације је враћање у центар заједнице, пружањем индивидуалних услуга и саветовањем особа које се суочавају са губитком вида, психосоцијалним обукама омогућава члановима самостално кретање, коришћење мобилних телефона, организовање спортских и шаховских активности, обезбеђује приступ литератури на Брајевом писму и у аудио формату из библиотеке Савеза слепих Србије. Организација Савеза слепих представља поузданог и незаобилазног партнера институцијама у заједничком решавању изазова са којима се суочавају особе са губитком вида. Савез слепих Пожаревац има 281 члана.

Удружење за помоћ особама са L Down sindromom „8-ми дан“

Активности се спроводе у оквиру програмских активности са циљем стимулације тј. одржавања постигнутих резултата у когнитивној, моторичкој, социјалној и емоционалној сфери, подршка породицама и интензиван рад на видљивости ове популације у друштвеној заједници. Активности се спроводе у виду радионица и то: креативно- мануелене, спортске, ткачке, шаховске и музичке, за 20 корисника Све вештине настојимо да прикажемо кроз медијско појављивање у новинама, телевизији, друштвеним мрежама, ширењем контаката и добром сарадњом са другим удружењима у граду као и са сличним удружењима широм Србије и Међународним удружењима са простора Републике Српске. Учествојемо у активностима Савеза удружења L-Down Србије где посебно издвајамо наше ангажовање на обележавању најважнијих

манifestација везаних за Down sindrom, те као такве представљају пример добре праксе. Удружење „Осми дан“ сваке године поред медијских материјала на друштвеним мрежама објављује и видео клипове са потенцирањем на инклузивном учешћу породице. Циљ нам је да осим постојећих активности побољшамо социјални статус својих чланова, да омогућимо присуствовање камповима ради осамостаљивања.

Удружење за помоћ особама са инвалидитетом „Фортуна“

Удружење постоји и ради пет година од оснивања бави се унапређењем положаја деце и особа са инвалидитетом и оснаживањем њихових породица на територији града Пожаревца. Удружење окупља 36 породица. За чланове обезбеђују пакете хране и хемије, стављајући акценат на економску сигурност ових породица. Кроз посебне активности обезбеђују бесплатне логопедске и психолошке третмане, како би деца са сметњама имала адекватну подршку без финансијског оптерећења породице. Годишње организују бесплатна летовања за чланове и бесплатно коришћење базена за целе породице који желе да у томе учествују. Иницијатори су картице „Први у реду“, у циљу поштовања права особа са инвалидитетом на приоритетан приступ здравственим и услугама. Подршку иницијативи дале су институције попут Дома здравља и Опште болнице, а о овоме су извештавали локални и регионални медији. У сарадњи са Паркинг сервисом организовали су кампање и јавне наступе са циљем подизања свести и едукације грађана и стварања културе поштовања особа са инвалидитетом. У циљу економског оснаживања родитеља организују обуку за израду ручних радова (плетење, хеклање), рад на рачунару и онлајн пословање. Ове активности су за последицу имале да четири родитеља раде о систему „рад од куће“ што представља одржив модел запошљавања и самосталности. У раду са децом организују радионице укључујући и радионицу дигиталног цртања. Покренули су и Фортуна Podcast, посвећен темама инвалидитета, родитељства, права и инклузије, са циљем да отвори простор за јавни дијалог, едукацију и разбијање предрасуда. Као партнери учествовали су на европском пројекту „Све укључено, Наслеђе у покрету“ у оквиру међународног пројекта Dancing Histor(Y)ies, који је одржан у Виминацијуму. Чланица удружења имала је главну плесну тачку вечери, па је ово истовремено показатељ да инклузија може бити део културног и међународног дијалога, а не само социјалног. Удружење и члан радне групе Министарства за рад, борачка и социјална питања у оквиру израде закона о родитељу неговатељу. Удружење је покренуло кампању „Чувари Фортуне“ у којој јавне личности дају подршку раду удружења, са циљем повећања видљивости, ширења свесности и јачања друштвене одговорности.

Удружење за неговање здравих стилова живота „Веритас“

Удружење је лиценцирани пружалац услуге, услугу личног пратиоца детета, услугу је спроводио континуирано у претходном периоду, а на основу Јавне набавке Града Пожаревца. Услуга личног пратиоца доступна је детету и ученику на основу Упута о коришћењу услуге издатог од стране Центра за социјални рад Пожаревац. Активности које се спроводе у оквиру услуге лични пратилац детета усмерене су ка повећању самосталности корисника. Активности услуге лични пратилац детета реализоване су у складу са сврхом услуге и у складу са важећим прописима у овој области. Услуга се пружала у васпитно образовним установама и то у: 1. ПУ „Љубица Вребалов“ (вртићи: „Пчелица“, „Невен“, „Лептирић“ и „Мајски цвет“) 2. ПУ „Лилипут“ 3. ОШ „Доситеј Обрадовић“ 4. ОШ „Краљ Александар Карађорђевић 1.“ 5. ОШ „Десанка Максимовић“ 6. ОШ „Свети Сава“ 7. ОШ „Вук Караџић“ 8. ОШ „Јован Цвијић“ Костолац 9. ОШ „Антон Скала“ – Београд, 10. ОШ „Сава Јовановић Сирогојно“ – Земун, 11. ОШ „Нови Београд“ – Београд, 12. ОШ „Милутин Миланковић“ Раброво, 13. ОШ „Милош Савић“ Лучица,

14. Музичка школа „Стеван Мокрањац“,15. Економско трговинска школа,16. Средња занатска школа, Кучево,17. Медицинска школа, Пожаревац,18. Средње занатска школа, Раковица. У јануару 2025.год. било је 63 деце и 57 личних пратилаца. Од тога 10 деце вртићког узраста и 53 школског узраста. У децембру 2025. године услугу је користило 65 деце уз ангажовање 59 личних пратиоца. Од тога 9 вртићког узраста и 56 школског узраста. Током године број корисника услуге и ангажованих личних пратиоца је променљив. На крају године урађена је анализа задовољства услугом путем анкете са родитељима и установама у којима се услуга пружа. Анкетирана лица и установе задовољни су радом личних пратиоца као и услугом у целости. Ова услуга је кључна у спровођењу инклузивног образовања и неопходно је у наредном периоду учинити је доступном за сву децу која имају право на њу. У току услуге спроводи се стручни поступак процене и праћења као и креирање индивидуалних планова подршке за сваког корисника услуге и његова евалуација. Редовно спроводи обуку личних пратилаца. Услед повећања броја деце којима је потребна услуга личног пратиоца и ограничених буџетских средстава услуга није била доступна за десеторо деце која су на листи чекања, а из истих разлога није било могуће ангажовати довољан број стручних радника у услузи. У току 2025.године због ограничених финансијских средстава није дозвољена промена минималне цене рада. То је довело до веће флукуације ангажованих личних пратиоца, као и смањење броја заинтересованих лица за обуку нових личних пратилаца.

Удружење је спроводило и програм подршке одраслим особама са инвалидитетом и члановима њихових породица до оснивања боравка за одрасле особе са инвалидитетом путем Конкурса Града Пожареваца. Активности су се одвијале у поподневним и вечерњим сатима у простору Центра за дневни боравак деце и омладине ометене у развоју као и у граду, излетиштима или ван града, када су то временски услови дозвољавали.

Удружење „Укључи све!“

Удружење „Укључи све!“ из Пожареваца заговарачка је организација која се залаже за инклузивно друштво и приближавање перспективе хендикеп са свим генерацијама – с посебним фокусом на младе. Иако никада нисмо били део радних тела Града за програме нити за градске стипендије, управо смо кроз заговарање „споља“ успели да крајем децембра 2025. године исходимо усвајање свих седам амандмана на Програм унапређења положаја младих 2026-2028., чиме су млади са хендикепом по први пут препознати као посебна циљна група у градским стратешким документима.

Истовремено, наша заговарачка кампања резултирала је увођењем диференцијалних критеријума за стипендије ученицима и студентима са хендикепом који сада имају право на 9 стипендија на посебној листи. Као непосредан резултат ових промена, успешно смо предложили и обезбедили представника младих са хендикепом у новосновани Савет за младе Града Пожареваца, чиме се програми за младе и особе са инвалидитетом први пут садржински повезују и допуњују. Данас смо, захваљујући препознатом доприносу, део Радне групе за израду Програма унапређења положаја ОСИ 2026–2028 – не као традиционално удружење особа са инвалидитетом, већ као савезник и покретач промена који систем чини осетљивијим за оне које друштво често не види.

Центар за социјални рад ПОЈ Центар за дневни боравак деце и младих са сметњама у развоју

Центар за дневни боравак деце и младих са сметњама у развоју је посебна организациона јединица Центра за социјални рад у Пожаревцу. Лиценцирани је пружалац услуге тренутно у поступку обнове лиценце. Делатност боравка се обавља у објекту који се налази у улици Моше Пијаде бб у оквиру комплекса зграда Старе касарне 9. пука. Локација је веома близу градском језгру (око 1.2 км од центра града), а са друге стране довољно је издвојена од главног пута (Пожаревац-Петровац) тако да саобраћајни промет не омета реализацију дневног садржаја и безбедност корисника. У близини објекта (на око 400м) налази се највећи парк Чачалица, што у многоме употпуњава рекреативни део програма са корисницима. Боравак располаже и двориштем са оградом које је опремљено справама (клацкалице, љуљашке, кош, клупе). Приступ објекту је прилагођен особама са телесним инвалидитетом. Прилаз објекту је у једној равни без препрека на улазу у објекат постоји приступна рампа, а унутрашњи простор је такође у једној равни односно нема препрека за особе које се крећу отежано или су у колицима. Тоалети за кориснике су такође прилагођени за приступ особа који се крећу уз помоћ колица.

Услуге дневног боравка омогућавају деци и младима да остану у заједници и тако избегну смештај у институције. Услугом се обезбеђују структуриране активности усмерене на развоју практичних вештина за свакодневни живот које у највећој мери омогућавају самосталност и развој и одржавање социјалних, психолошких и физичких функција. Корисницима ова услуга пружа позитивно и конструктивно искуство боравка изван породице. У исто време неговатељима унутар породице се обезбеђује слободно време за бављење другим активностима. Дневни боравак пружа безбедно окружење са надзором које је важно за даље осамостаљивање једног дела корисника. Сви корисници се подстичу да активно учествују у програмима дневног збрињавања у складу са својим способностима. Услуга се обезбеђује сваког радног дана у седмици, осим суботом и недељом. Услуга обухвата: дневни боравак, исхрану, негу, васпитно-образовни рад, оспособљавање за рад и радне активности и културно забавне и рекреативне активности према способностима, склоностима и испољеном интересу корисника, као и превоз од места становања до Центра за дневни боравак где се врши пружање услуге и назад. Организује једнодневне екскурзије и излете за своје кориснике. Активно сарађује са основним и средњим школама у самом граду и институцијама културе. Организује посете и одласке у друге дневне боравке у Србији у циљу дружења корисника и размене искустава. Социјалне, едукативне, здравствене и услуге подршке се пружају особама којима је потребна помоћ и надзор, али не и интезиван здравствени надзор, рехабилитационе услуге или стална помоћ у активностима свакодневног живота. Спроводи се и стручни поступак процене, израде индивидуалних планова услуге за сваког корисника и евалуација плана услуге. Услугу је у 2025 години користило 30 особа са инвалидитетом. А за потребе превоза корисника Град је покренуо поступак јавне набавке за набавку новог возила.

Црвени крст Пожаревац

Услуга помоћ у кући се пружа два пута недељно по два сата и превасходно је доступна у ужем градском језгру у коме живи 87,8% свих корисника ове услуге. Свега 9 корисника (12,2%) услуге помоћ у кући живи у сеоским срединама. Интерна евалуација квалитета пружања услуге помоћ у кући врши се једном годишње попуњавањем анкетног упитника од стране корисника. Према налазима интерне евалуације из маја 2025. године, више од две трећине корисника (68,9%) је изјавило да би тешко функционисало без услуге помоћ у кући, што указује на неопходност и велику важност саме услуге, а нешто мало више од половине корисника (51,4%) је задовољно тренутним квалитетом услуге и не би ништа мењало. Међу корисницима који желе додатно прилагођавање и унапређење услуге највише је оних који предлажу повећање броја

посета на недељном нивоу (24,3%) и увођење нових услуга (13,5%). Велика већина корисника је задовољна радом геронтодомаћица (95,9%), док свега неколико корисника (3) истиче потребу за њиховом заменом. Ипак, уочава се да структура упитника који се користи за интерну евалуацију услуге помоћ у кући није сасвим адекватна и да на основу ње није могуће сагледати све битне аспекте услуге и обезбедити информације за боље планирање и унапређење квалитета ове услуге у наредном периоду.

Подаци о броју чланова удружења/организација, тамо где су чланови/корисници претежно особе са одређеном врстом инвалидитета и/или су удружења/организације пружаоци услуге одређеној категорији, у току 2025.године:

Р.Б.	ГРУПЕ ОСИ ПО ГРУПАМА	Број
1.	Глуве особе и наглуве особе	50
2.	Церебрална и дечија парализа	193
3.	Слепе и слабовиде особе	281
4.	Ментално недовољно развијене и аутистичне особе	40
5.	Цивилни инвалиди рата	33
6.	Особе оболеле од Л-Дауновог синдрома	20
7.	Деца са сметњама у развоју која похађају предшколски, школски или средњошколски програм/школу уз подршку личних пратиоца	65
8.	Деца и млади са сметњама у развоју која користе услугу целодневног боравка	30
9.	Старије и одрасле особе са инвалидитетом који су корисници услуге помоћ и нега у кући за стара лица и особе са инвалидитетом	74

5. SWOT АНАЛИЗА ГРУПЕ ОСИ

У циљу јаснијег дефинисања Визије, општег циља и посебних циљева Радна група је на основу постојећег стања израдила SWOT анализу која ће Програм даље конкретизовати као одговоран докуменат локалне јавне политике у складу са националним стратешким и законским оквиром, прилагођено локалним потребама и капацитетима.

Кроз SWOT анализу која је урађена у односу на положај особа са инвалидитетом и положај покрета особа са инвалидитетом учесници Радне група су дефинисали снаге, слабости, прилике и претње и оне су следеће:

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> 1. Мотиви ОСИ 2. Подршка локалне заједнице 3. Повећан ниво свести самих ОСИ о правима 4. Бројност циљне групе 5. Континуитет у функционисању локалних организација ОСИ 6. Постојање услуга које се континуирано спроводе 7. Континуитет у финансирању од стране ЛС 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Недостатак финансијских средстава 2. Сиромаштво ОСИ 3. Непознат прецизан број ОСИ 4. Непознавање потреба – не врши се адекватно мапирање потреба у заједници 5. Неразвијена свест једног броја ОСИ о властитим правима 6. Недостатак мултисекторског приступа 7. Затварање у породице 8. Недовољно сервиса подршке. 9. Породица са неадекватним ставовима према инвалидитету и исцрпљеност примарних породица
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> 1. Стратегија унапређења положаја особа са инавалдитетом РС 2025 - 2030 2. Укљученост корисника 3. Побољшање информисаности 4. Пројекти и конкурси за донације 5. Развој услуга за помоћ 6. Побољшање информисаности 7. Укључивање свих сектора друштва 8. Пилотирање нових услуга 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Архитектонске баријере 2. Неактивност ОСИ 3. Недовољно развијена свест околине 4. Предрасуда и негативни ставови околине 5. Сиромаштво у друштву

6. ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Визија Програма за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период 2026–2028. године је:

Унапређен положај особа са инвалидитетом у циљу пуног уживања свих права и равноправног живота у заједници, кроз укључивање у све области друштвеног живота на једнакој основи уз пуно поштовање личног достојанства, независности, слободе избора и индивидуалности.

Општи циљ Програма за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период 2026–2028. године је:

Обезбеђивање услова за пуно и равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим областима друштвеног живота Града Пожаревца, кроз усклађивање свих политика деловања у вези са заштитом и унапређењем права особа са инвалидитетом у свим областима и има мултисекторски приступ унапређењу положаја особа са инвалидитетом.

Посебан циљ 1.: Унапређен систем социјалне заштите за особе са инвалидитетом.

Посебан циљ 2: Равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим сегментима у животу заједнице уз јачање механизма заштите од дискриминације и партиципације особа са инвалидитетом у јавном животу.

Посебан циљ 3.: Унапређена образовно - економска независност особа са инвалидитетом и активно учешће особа са инвалидитетом у јавном животу

Програм са својим акционим планом представља инструмент јавне политике којим Град Пожаревац конкретизује своју одговорност у складу са националним стратешким и законским оквиром, прилагођено локалним потребама и капацитетима.

7. МЕХАНИЗМИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА И НАЧИН ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ И ЕФЕКТА

У сврху исправног и правовременог одлучивања пратиће се евалуација, комуникација и посебни токови документације и евалуациони упитници, на основу којих ће запослени у организационој јединици Градске управе Града Пожаревца за област друштвене делатности добијати тачне и правремене информације. На основу тих информација запослени ће периодично радити евалуационе извештаје који ће се подносити надлежним органима, пре свега Телу за координацију, а потом и Градском већу, као телу одговорном за успешност спровођења Програма унапређења положаја особа са инвалидитетом Града Пожаревца 2026 – 2028.

Организациона јединица Градске управе Града Пожаревца за друштвене делатности, урадиће анализу реализованих пројеката и њихових ефеката, са посебним освртом на евентуалне препреке у њиховој реализацији и у сарадњи са Градским већем ће се давати смернице за одређене интервенције у имплементацији Акционог плана.

Овим документом је предвиђено да организациона јединица Градске управе Града Пожаревца за друштвене делатности, на полугодишњем/кварталном нивоу извештава Градско веће, преко Тела за координацију, о напретку на имплементацији трогодишњег Акционог плана за унапређење положаја особа са инвалидитетом.

Динамика остваривања мера је дефинисана кроз акциони план 2026-2028.године. У складу са одредбама члана 43. Закона о планском систему („Службени гласник РС”, број 30/18)¹³⁶, надлежно одељење ће у сарадњи са наведеним спроводиоцима програма који су дефинисани у акционом плану припремиће ex-post анализу и извештај о резултатима спровођења Акционог плана за период 2026–20287. године.

Основни инструменти којима се постижу предвиђени циљеви Програма су: Града Пожаревца, Градске управе Града Пожаревца, сарадња између ресора дефинисаним спроводиоци програма, и удруживање на бази партнерских односа.

Период на који се овај Програм доноси је 2026–2028. година.

8. АКЦИОНИ ПЛАН ПРОГРАМА УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ГРАДА ПОЖАРЕВЦА 2026-2028.

ОПШТИ ЦИЉ: Обезбеђивање услова за пуно и равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим областима друштвеног живота Града Пожаревца, кроз усклађивање свих политика деловања у вези са заштитом и унапређењем права особа са инвалидитетом у свим областима и има мултисекторски приступ унапређењу положаја особа са инвалидитетом.						
Институција одговорна за праћење и контролу остварења реализације циља: Градска управа Града Пожаревца						
Показатељи ефеката	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност у 2027.години	Циљна вредност у 2028.години
Перцепција једнакости особа са инвалидитетом	%	Истраживање спроведено на узорку од 100 испитаника током свих јавно доступних манифестација у 2026., 2027 и 2028.години	Почетна вредност биће утврђена у првој години спровођења АП	2026.	+10%	+15%
Перцепција укључености једнакости особа са инвалидитетом	%	Истраживање спроведено на узорку од 100 испитаника током свих јавно доступних манифестација у 2026., 2027 и 2028.години	Почетна вредност биће утврђена у првој години спровођења АП	2026.	+15%	+20%

ПОСЕБАН ЦИЉ 1. Унапређен систем социјалне заштите за особе са инвалидитетом се остварује кроз мере:
 Мера 1.1. Унапређење нормативног оквира у погледу регулисања права и услуга у области социјалне заштите.
 Мера 1.2. Развој услуга социјалне заштите у локалној заједници које су доступне и одрживе на територији Града Пожаревца и активна сарадња са удружењима ОСИ

<p>Опис: Систем социјалне заштите је неопходан механизам подршке за интеграцију и живот у заједници особа са инвалидитетом. Досадашња пракса развоја система подршке на територији Града показује да је неопходно континуирано ажирирање свих аката како би се могло тицати на повећање броја услуга и пружалаца у Граду Пожаревцу. У том смислу потребно је прилагођавати и унапређивати услуге помоћи у кући, услуге дневних боравака, саветовалишта, али и друге иновативне дневне услуге за децу и одрасле, са посебним акцентом на групу услуга подршке за самостални живот у заједници односно персоналне асистенције и становања уз подршку.</p>						
<p>Институција одговорна за праћење и контролу остварења реализације циља: Градска управа Града Пожаревца</p>						
Показатељи ефеката	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност у 2027.години	Циљна вредност у 2028.години
Број нових локалних аката односно усаглашавање за законском регулативом и потребама у услугама социјалне заштите	Број	Службени гласник Града Пожаревца	0	2026.	1	1

Разрада Посебног циља 1:

<p>Мера 1.1. Унапређење нормативног оквира у погледу регулисања права и услуга у области социјалне заштите.</p>							
<p>Опис и ефекти мере: Овом мером се кроз измене локалних одлука и правилника обезбеђују услови за развој услуга социјалне заштите намењених особама са инвалидитетом. Кроз развој услуга на нивоу Града Пожаревца обезбедиће се базична и директна подршка инклузији, интеграцији и самосталном животу особа са инвалидитетом. Услуге социјалне заштите су један од базичних механизма за постизање интеграције и укључивања особа са инвалидитетом, кроз усаглашавање локалних прописа са националним чиме ће се створити услови за даљи развој мреже услуга социјалне заштите и директно ће се утицати на повећање број услуга социјалне заштите у локалним самоуправама, оснивање нових услуга, и равномернија регионална заступљеност услуга. Такође кроз анализу потребе за увођењем обавезног пакета услуга ће се обезбедити сигурност и обавеза Града да се обезбеди одређени сет услуга који је намењен особама са инвалидитетом чиме ће се директно утицати на повећање степена приступачности услуга за ову циљну групу.</p>							
<p>Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Градска управа Града Пожаревца</p>							
<p>Период спровођења: 2026-2028.</p>							
<p>Тип мере: Регулаторна</p>							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028

Ажирирана и усаглашена Одлука о социјалној заштити са националним пописима - у складу са одредбом Закона о социјалној заштити за минимум услуга на нивоу ЈЛС	Да/не	Службени гласник Града Пожаревца	Не	2025	0	1	1
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
1.1.1. Организација друштвеног дијалога на тему Побољшање квалитета живота особа са инвалидитетом на територији Града Пожаревца	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	1.квартал 2027	Буџет Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	10	10	10
1.1.2. Измена и усаглашавање локалних правних аката са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга у делу који регулише	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	континуирано	Буџет Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-

услуге намењене ОСИ и на основу ефеката активности 1.1.1.							
1.1.3. Израда Извештаја о ефектима и реализацији овог Програма	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	Крај 1 квартала 2027.године и крај 1 квартала 2028.године	Буџет Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-

Мера 1.2. Развој услуга социјалне заштите у локалној заједници које су доступне и одрживе у на територији Града Пожаревца и активна сарадња са удружењима ОСИ							
Опис и ефекти мере: Овом мером ће се обезбедити равномерна локално територијална доступност услуга социјалне заштите како би се заиста у пракси омогућило да у свим деловима Града Пожаревца, на територији, постоје доступни сервиси подршке особама са инвалидитетом. Кроз реализацију ове мере повећаће се на терену број лиценцираних пружалаца а све у циљу даљег развоја функционалних услуга за особе са инвалидитетом. Развојем дневних услуга и нарочито услуга подршке за самостални живот ће се обезбедити услови за укључивање особа са инвалидитетом у друштвену заједницу, превенирати институционализација и обезбедити да особе са инвалидитетом добију адекватну подршку за живот у заједници у свом природном окружењу.							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Градска управа Града Пожаревца							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Регулаторна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Број удружења ОСИ на територији Града за реализацију услуга	број	Службени гласник Града Пожаревца	10	2025	11	12	12

Праћење ефеката и резултати рада Градске управе и удружења ОСИ	Број	Извештаји Градске управе, Буџета Града и Извештаји Удружења ОСИ	11	2025	12	13	13
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
1.2.1. Анализа потреба и могућности за увођење стимулативних мера за развој услуга у заједници за ОСИ	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	2027.	Буџет Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	0	0	0
1.2.2. Институционално јачање капацитета ЈЛС за развој услуга у заједници	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	континуирано	Буџет Града Пожаревца, Национални конкурси и донаторска средства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	65.000 (Град)	70.000 (Град)	70.000(Град)
1.2.3. Мапирање и анализа потреба и идентификација приоритетних услуга намењене ОСИ	Градска управа Града Пожаревца, Одељење за друштвене делатности	2027.	Буџет Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-

1.2.4.	Број кампања за унапређење свести заједнице о праву на одлучивање особа са инвалидитетом	Удружења ОСИ	континуирано	Буџет Града	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	10	10	10
--------	--	--------------	--------------	-------------	---	----	----	----

ПОСЕБАН ЦИЉ 2. Равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим сегментима у животу заједнице уз јачање механизма заштите од дискриминације и партиципације особа са инвалидитетом у јавном животу се остварује кроз мере:

Мера 2.1. Повећање доступности туристичко -културних садржаја и понуде особама са инвалидитетом

Мера 2.2. Развој инклузивних спортских и рекреативних садржаја за особе са инвалидитетом

Мера 2.3. Повећање приступачност културних садржаја за особе са инвалидитетом

Мера 2.4. Јачање партнерства са организацијама особа са инвалидитетом у циљу подизања капацитета ОСИ и одрживости ОСИ

Мера 2.5. Подизање нивоа свести друштва о положају и потребама особа са инвалидитетом

Опис: Особе са инвалидитетом су услед рестриктивних мера, попут института лишења пословне способности ограничене у пуном уживању грађанских права. У том смислу је неопходно да се усагласе локални прописи са законском регулативом и обезбеде сервиси подршке који ће омогућити особама са инвалидитетом да остваре своје пуне потенцијале и потребе у одлучивању о сопственом животу и активностима, заснивању породице, одржавању партнерских односа и породичног живота као и за све видове друштвеног живота. Приступачност објеката колективног становања није довољна и често се дешава да особа са инвалидитетом не може у свакој стамбеној заједници или објекту јавне намене без посебних процедура остварити право да као станар односно корисник објекта да има адекватну приступачност.

Институција одговорна за праћење и контролу остварења реализације циља: Градска управа Града Пожаревца							
Показатељи ефеката	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност у 2026.години	Циљна вредност у 2027.години	Циљна вредност у 2028.години
Број приступачних објеката на комуникационо-информационом,	Број	Извештаји Града Пожаревца	8	2021-2025.	1	1	2

архитектонском и когнитивном нивоу							
Број објеката који су учињени приступачнима - прилази на комуникационо-информационом, архитектонском и когнитивном нивоу у Граду Пожаревцу у току посматране године	Број	Извештаји Града Пожаревца	3	2021-2025.	1	1	2

Мера 2.1. Повећање доступности туристичких садржаја и понуде особама са инвалидитетом							
Опис и ефекти мере: Мера ће кроз едукацију и информисање туристичких радника као и кроз активности на унапређењу приступачности туристичких објеката, унапређењу туристичке и угоститељске понуде и туристичких и угоститељских садржаја утицати на повећање прилагођене туристичке понуде и створити услове да особе са инвалидитетом могу да задовоље своје потребе у односу на туризам и одмор на једнаком нивоу као и остали грађани. Реализацијом мере ће се директно утицати на отклањање баријера особама са инвалидитетом на кретање, уживање једнаких права и повећати укљученост у живот заједнице.							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Туристичка организација Града Пожаревца							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Удео издвајања за пројекте промоције прилагођавања туристичке понуде особама са инвалидитетом у укупним издвајањима за Конкурс за доделу субвенција, трансфера и	%	Извештаји	0	2025.	0%	2%	3%

дотација намењених за пројекте у култури и за организације цивилног друштва							
Удео издвајања за едукацију туристичких радника о потребама особа са инвалидитетом као туриста у укупним издвајањима за Конкурс за доделу субвенција, трансфера и дотација намењених за пројекте у култури и за организације цивилног друштва	% (у односу на средства по Конкурсу)	Извештаји	0	2025.	-	2%	3%
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
2.1.1. У оквиру годишњег позива за Конкурс за доделу субвенција, трансфера и дотација намењених за ОЦД, увести клаузулу којом се подстиче промоција за прилагођавање туристичке понуде особама са инвалидитетом	Град Пожаревац Туристичка организација Града Пожаревца	2 квартал 2026. 1.квартал 2027. 1квартал 2028.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 4 Развој туризма ПА 0001 Управљање равојем туризма	Издавања кроз конкурс на нивоу одобреног пројекта		
2.1.2. У оквиру годишњег позива за Конкурс за доделу субвенција, трансфера и дотација намењених за ОЦД,	Град Пожаревац Туристичка организација	2 квартал 2026.	Одлука о буџету Града Пожаревца Туристичка организација	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка	Издавања кроз конкурс на нивоу одобреног пројекта		

увести клаузулу којом се подстиче едукација туристичких радника о потребама особа са инвалидитетом као туриста	Града Пожаревац		Града Пожаревац	особама са инвалидитетом Програм 4 Развој туризма ПА 0001 Управљање развојем туризма			
2.1.3. Анализа/ израда препорука за развој туристичких садржаја и понуде у складу са потребама особа са инвалидитетом	Град Пожаревац Туристичка организација Града Пожаревац	1 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожаревац Туристичка организација Града Пожаревац	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 4 Развој туризма ПА 0004 Промоција туристичке понуде	-	-	-
2.1.4. Кампања и имплементација за прилагођавање транспорта потребама особа са инвалидитетом	Град Пожаревац Туристичка организација Града Пожаревац	1 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожаревац Туристичка организација Града Пожаревац Надлежна министарства Републике Србије Донаторска средства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 4 Развој туризма ПА 0001 Управљање развојем туризма	-	-	2.000

Мера 2.2. Развој инклузивних спортских и рекреативних садржаја за особе са инвалидитетом							
Опис и ефекти мере: Мера има за циљ да се активности спорта и рекреације учине осим просторно и садржински приступачним за особе са инвалидитетом кроз едукацију спортских тренера као и измену програма и садржаја у спортским клубовима како би особе са инвалидитетом могле да узму учешће у заједничким инклузивним тренинзима са другим грађанима. Ефекат мере је да ће након повећаног броја обучених тренера програми рекреације намењени општој популацији постати у већој мери инклузивни и спремни да у редовним терминима у групи намењеној општој популацији приме и особе са инвалидитетом и организују рекреативне програме прилагођене инклузивним принципима.							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Спортски савез Града Пожаревца, Организације цивилног друштва							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Тренери и спортски радници који су прошли кроз обуку за рад и прилагођавање особама са инвалидитетом	број	Извештаји реализатора програма	0	2025.	1	1	2
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
2.2.1. Анализа и израда препорука за унапређење компетенција пружаоца спортских и рекреативних садржаја у циљу веће инклузивности	Град Пожаревац Спортски савез Града Пожаревац ОЦД - ОСИ	4 квартал 2026.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-
2.2.2. Кампања за прилагођавање спортских и рекреативних садржаја	Град Град Пожаревац Спортски савез Града Пожаревац ОЦД - ОСИ	3-4 квартал 2026.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	20	-	-

				Програм 14 Развој спорта и омладине ПА 0001, 0002, 0004 и 0005			
2.2.3.Обуке за пружаоце спортских и рекреативних садржаја у циљу њихове веће инклузивности	Град Пожаревац Спортски савез Града Пожаревац ОЦД - ОСИ	1 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 14 Развој спорта и омладине ПА 0001, 0002, 0004 и 0005	20	30	30

Мера 2.3. Повећање приступачност културних садржаја за особе са инвалидитетом							
Опис и ефекти мере: Кроз наведену меру ће се обезбедити да објекти културе као и садржаји буду приступачни за особе са инвалидитетом на архитектонском, комуникацијском и когнитивном нивоу, како би могле да уживају право на конзумирање културних садржаја на једнаком нивоу разумевања и доступности као и други грађани. Кроз примену мере први пут ће се јасно препознати сва три аспекта приступачности и постићи да се установе културе прилагоде потребама особа са инвалидитетом. Ово ће директно допринети већој укључености особа са инвалидитетом јер ће им омогућити да прате културне садржаје.							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Установе културе на територији Града Пожаревца, Организације цивилног друштва							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Установе културе које су обезбедиле архитектонску приступачност	број	Извештаји реализатора програма	0	2025.	0	1	1

Установе културе које су обезбедиле комуникацијску приступачност	број	Извештаји реализатора програма	0	2025.	1	1	2
Установе културе које су обезбедиле когнитивну приступачност	број	Извештаји реализатора програма	0	2025.	1	2	2
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
2.3.1. Едукација субјеката у култури о приступачним праксама и прилагођавању простора, информација и програма у циљу имплементације стечених знања у њихов редован рад	Град Пожаревац Установе културе на територији Града Пожаревца ОЦД - ОСИ	4 квартал 2026.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 13 Развој културе и информисања ПА 0001 Функционисање установа културе и 0006 Унапређење јавног информисања особама са инвалидитетом	20	20	20
2.3.2. Унапређење приступачности – прилагођавање приступа установа културе и инклузивности програма/пројеката	Град Пожаревац Установе културе на територији Града ОЦД - ОСИ	3-4 квартал 2026.	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 13 Развој културе и информисања ПА 0001 Функционисање установа културе и 0006 Унапређење јавног информисања особама са инвалидитетом	50	50	50

2.3.3. Унапређење материјално техничких капацитета установа културе у циљу веће приступачности особама са инвалидитетом	Град Пожаревац Установе културе на територији Града ОЦД - ОСИ	1 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 13 Развој културе и информисања ПА 0001 Функционисање установа културе и 0006 Унапређење јавног информисања особама са инвалидитетом	20	30	30
---	---	-----------------	----------------------------------	--	----	----	----

Мера 2.4. Јачање партнерства са организацијама особа са инвалидитетом у циљу подизања капацитета ОСИ и одрживости ОСИ							
Опис и ефекти мере: Кроз сарадњу са организацијама особа са инвалидитетом, Град ће утврдити и пратити ниво укључености и једнакости особа са инвалидитетом. Ова активност ће допринети јачању партнерства ОЦД - ОСИ и Града Пожареваца кроз заједнички рад на локалном истраживању, праћењу и јачање капацитета ОЦД – ОСИ за препознатљивим ефектима у стању положаја особа са инвалидитетом, јер ће ОЦД – ОСИ бити препознате и признате као релевантни партнери. Такође у циљу јачања споне између ОЦД – ОСИ и доносиоца одлука унапредиће се кроз обуке капацитет ОЦД - ОСИ за јавно заговарање..							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Установе културе на територији Града Пожареваца, Организације цивилног друштва							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Израда Анализе ОЦД – ОСИ о ефектима и перцепцији укљученошћу и активностима на годишњем нивоу	Да/Не	Анализа	0	2025.	Да	Да	Да
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.

2.4.1. Истраживање перцепције укључености и једнакости особа са инвалидитетом	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	2028.	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	70 Град Пожаревац 200 Донаторска средства
2.4.2. Јачање капацитета Савета за ОСИ ради његовог укључивања у креирање и праћење политика везаних за унапређење положаја ОСИ	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	2 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-
2.4.3. Едуковање и јачање капацитета ОЦД, а посебно организација које заговарају унапређење положаја ОСИ	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	Континуирано	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	10	20	30

Мера 2.5. Подизање нивоа свести друштва о положају и потребама особа са инвалидитетом
Опис и ефекти мере: Кроз наведену меру је предвиђено да се кроз кампању утиче на целокупну заједницу Града Пожаревца како би се унапредио положај и повећао степен инклузије особа са инвалидитетом у друштвену заједницу на територији Града Пожаревца. Унапређењем свести и сензибилизацијом шире заједнице ће се директно утицати на смањење дискриминације али и мотивисање наших становника за прихватање потребних прилагођавања услед разумевања потреба и препрека са којима се сусрећу особе са инвалидитетом.
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Установе културе на територији Града Пожаревца, Организације цивилног друштва
Период спровођења: 2026-2028.
Тип мере: Информативно едукативна

Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Израда Анализе ОЦД – ОСИ о ефектима и перцепцији укљученошћу и активностима на годишњем нивоу	Да/Не	Анализа	0	2025.	Да	Да	Да
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
2.5.1. Истраживање перцепције укључености и једнакости особа са инвалидитетом	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	2028.	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	70 Град Пожаревац 200 Донаторска средства
2.5.2. Јачање капацитета Савета за ОСИ ради његовог укључивања у креирање и праћење политика везаних за унапређење положаја ОСИ	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	2 квартал 2027.	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-
2.5.3. Организовање друштвеног дијалога на тему информисања јавности о правима особа са инвалидитетом и баријерама са којима се суочавају у остваривању права и унапређевање	Град Пожаревац ОЦД - ОСИ	Према потребама / минимум једном годишње	Одлука о буџету Града Пожаревца Донаторска средства/ Надлежна министарства	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	30	30	40

позитиве слике о особама са инвалидитетом							
---	--	--	--	--	--	--	--

ПОСЕБАН ЦИЉ 3. Унапређена образовно - економска независност особа са инвалидитетом и активно учешће особа са инвалидитетом у јавном животу се остварује кроз мере:
 Мера 3.1. Унапређена доступност свих нивоа образовања особама са инвалидитетом
 Мера 3.2. Подстицање запошљавања особа са инвалидитетом

Опис: Град Пожаревац, је у протеклим годинама начинио значајне кораке како би заживео у пракси инклузивни приступ образовању деце и младих са сметњама у развоју и инвалидитетом. И даље је неопходно деловати на развоју механизма и услуга подршке деци и њиховим родитељима за што квалитетнији рад у предшколском и основном образовању, као и на развоју програма и мера за достизање једнаке приступачности средњем и високом образовању, како би што већи број младих са инвалидитетом наставио средњошколско и високо образовање.
 Особе са инвалидитетом су посебно рањива категорија становништва у односу на могућности остваривања запослења на отвореном тржишту рада, због чега су потребне мере подршке и стимулације, нарочито подршке послодавцима, подршке особама са инвалидитетом у стицању вештина, подршке у адаптацији радног места и условима рада и сл.

Институција одговорна за праћење и контролу остварења реализације циља: Градска управа Града Пожаревца

Показатељи ефеката	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност у 2026.години	Циљна вредност у 2027.години	Циљна вредност у 2028.години
Издавања Града Пожаревца у буџету за образовање деце особа са инвалидитетом према издатим упутима Центра за социјални рад и издатим Решењима Одељења за друштвене делатности о надокнади путних тршкова за образовање деце особа са инвалидитетом	процент	Извештај о раду Одељења за буџет и финансије Градске управе Града Пожаревца Извештај о раду центра за социјални рад	100%	2025.	100%	100%	100%

Кроз ЛАПЗ – Мере активне политике запошљавања за запошљавање особа са инвалидитетом (самозапошљавање и/или стручна пракса)	Извештај/Број запослених ОСИ	Извештаји о реализацији ЛАПЗа Града Пожаревца	0	2025.	0	3	3
--	------------------------------	---	---	-------	---	---	---

Мера 3.1. Унапређена доступност свих нивоа образовања особама са инвалидитетом							
Опис и ефекти мере: Кроз увођење нових и унапређење постојећих услуга и додатне подршке ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом обезбедиће се бољи услови у инклузивном образовном окружењу. Истовремено, кроз прилагођене и усклађене са Правилницима, стимулативне финансијске и нефинансијске мере обезбедиће се материјали и средства која ће деловати стимулативно на ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом да наставе образовање на средњошколском нивоу и вишем и високом образовању. Ове мере ће резултирати већим бројем ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом који су уписали, и завршили средњу школу, односно више и високо образовање.							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Центар за социјални рад, Интер ресорна Комисија, Организације цивилног друштва							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Извештај о раду за спровођење ове мере од стране Одељења за друштвене делатности и Центра за социјални рад Града Пожаревца	Да/Не	Извештаји	1	2025.	Да	Да	Да
Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
3.1.1. Обезбеђење услуге личних пратилаца - деце особа са инавлидитетом	Град Пожаревац Градска управа	континурано	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021	60.000	70.000	75.000

и њихових личних пратилаца	Града Пожаревца			Подршка особама са инвалидитетом			
3.1.2. Спровођење услуге превоза деце особа са инавалдитетом и њихових личних пратилаца	Центар за социјални рад	континуиранно	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	8.500	9.000	10.000
3.1.3. Рефундација трошкова превоза за одлазак у школу и повратакван територије Града Пожаревца за деце са сметњама у развоју и њихових пратилаца према издатим Решењима Одељења за друштвене делатности	Град Пожаревац Градска управа Града Пожаревца	континуирано	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	1.000	1.200	1.500
3.1.4. Финансирање смештаја и исхране деце са сметњама у развоју у средњим школама ван територије Града Пожаревца према издатим Решењима Одељења за друштвене делатности	Град Пожаревац Градска управа Града Пожаревца	континуирано	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	2.500	3.000	3.300
3.1.5. Спровођење сета услуга које се односе на меру 3.1. успостављеним у Правилнику о услугама	Град Пожаревац	Континуирано /усклађено	Одлука о буџету Града Пожаревца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021	Н/А према потреби	Н/А према потреби	Н/А према потреби

о социјалној заштити Града Пожаревца – Дневни центар за одрасле и друге услуге				Подршка особама са инвалидитетом			
---	--	--	--	--	--	--	--

Мера 3.2. Подстицање запошљавања особа са инвалидитетом							
Опис и ефекти мере: Кроз спровођење мере створиле би се могућности даље радне интеграције ОСИ које су запослене у овим предузећима у Граду Пожаревцу да након обуке, оснаживања и стицања знања и вештина за рад из овог посебног облика запошљавања пређу код послодавца на отворено тржиште рада. Увођење програма подршке у даљој радној интеграцији утицаће на унапређење способности и резилијентност особа са инвалидитетом на услове на тржишту рада, повећаће се њихова инклузија, али и обезбедити циркуларни модел запошљавања. Кроз унапређење и развој социјалног предузетништва створиће се могућности за већи степен инклузије особа са инвалидитетом у радну средину, као и економско оснаживање особа са инвалидитетом на територији Града Пожаревца							
Институција одговорна за спровођење и реализацију мере: Град Пожаревац, Национална служба за запошљавање – Филијала Пожаревац, Организације цивилног друштва							
Период спровођења: 2026-2028.							
Тип мере: Информативно едукативна							
Показатељ резултата	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљна вредност 2026	Циљна вредност 2027	Циљна вредност 2028
Кроз ExPost анализу у циљу утврђивања издвајања за мере активне политике запошљавања и подршку запошљавању и одржању запослења ОСИ у предузећима за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, побољшање услова рада у овим предузећима и у друге сврхе у складу са Законом	Да/Не	Извештај	Да	2025.	Да	Да	Да

Назив активности	Орган који спроводи	Рок за завршетак активности	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом	Укупно процењена финансијска средства у 000 динара		
					У 2026.	У 2027.	У 2028.
3.2.1. Обезбеђивање веће доступности информација о могућностима каријерног развоја ОСИ и пружање услуга каријерног вођења и саветовања особама са инвалидитетом	Град Пожаревац Сарадник: Националан служба за запошљавање – Филијала Пожаревац	континурано	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-
3.2.2. Организација друштвеног дијалога на тему Мера активне политике запошљавања особа са инвалидитетом	Град Пожаревац Сарадник: Националан служба за запошљавање – Филијала Пожаревац	континурано	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом	-	-	-
3.2.3. Промоција развоја социјалног предузетништва ОСИ	Град Пожаревац Сарадник: Националан служба за запошљавање – Филијала Пожаревац	континурано	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 3 Локални економски развој ПА 0002 Мере активне политике запошљавања	-	-	-

3.2.4. Промоција рада и сарадње са социјалним предузећима која запошљавају ОСИ на локалном нивоу	Град Пожаревац Сарадник: Националан служба за запошљавање – Филијала Пожаревац	континурано	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 3 Локални економски развој ПА 0002 Мере активне политике запошљавања	-	-	-
3.2.5. Спровођење мера активне политике за запошљавање намењене особама са инвалидитетом	Град Пожаревац Сарадник: Националан служба за запошљавање – Филијала Пожаревац	континурано	Одлука о буџету Града Пожареваца	Програм 11 Социјална и дечија заштита ПА 0021 Подршка особама са инвалидитетом Програм 3 Локални економски развој ПА 0002 Мере активне политике запошљавања	1.000	1.500	1.500

У Пожаревцу, априла 2026. године

Координатор Радне групе за израду Програма

Марија Влајовић, с.р.